Sentrale EU-saker i forvaltningen

Januar 2017

Vedlegg til Regjeringens arbeidsprogram for samarbeidet med EU 2017

Utenriksdepartementet

Vedlegg til Regjeringens arbeidsprogram for samarbeidet med EU 2017

Oversikt over sentrale EU- og EØS-saker i forvaltningen Januar 2017

Innhold

Arbeids- og sosialdepartementet (ASD) 5
EU-forslag til endringer i utsendingsdirektivet 5
Den europeiske plattformen for samarbeid mot svart arbeid 5
Oppfølging av EUs regelforenklingsprogram (REFIT) 5
Tiltak som begrenser trygdeeksport 5
Den europeiske pilaren for sosiale rettigheter 5
Barne- og likestillingsdepartementet (BLD) 6
Forbrukerrettigheter 6
Nye regler for forbrukerkontrakter 6
Klagemuligheter og felleseuropeisk klageportal for forbrukerklager knyttet til netthandel 7
Det felleseuropeiske samarbeidet om tilsyn med og håndheving av forbrukerrettigheter 7
REFIT - EUs forenklingsarbeid 7
Grunnleggende rettigheter, likestilling og ikke-diskriminering 8
EUs strategier for likestilling og ikke-diskriminering 8
Europakommisjonens forslag til et europeisk tilgjengelighetsdirektiv (EAA) 8
Kommisjonens initiativ for bedre muligheter for kombinasjon av arbeidsliv og familieliv 8
Kjøpekraftjustering av barnetrygd og kontantstøtte 8
Finansdepartementet (FIN) 9
Redusering av etterslepet på finansmarkedsområdet 9
Innskuddsgarantidirektivet 9
Kapitalmarkedsunion 9
Kapitalkrav 10
Merverdiavgiftsvindel 10
Differensiert arbeidsgiveravgift 10
Rederiskatteordningen 10
Skattefritak for stat og kommune mv. 11
Fritak for merverdiavgift og særavgifter 11
Forsvarsdepartementet (FD) 11
Styrket sikkerhets- og forsvarspolitisk dialog med EU 11
Deltakelse i EUs krisehåndteringsoperasjoner 11
Kapabilitetsutvikling og utvikling av det europeiske forsvarsmateriellmarkedet 11
Styrket samarbeid mellom Nato og EU 11
Helse- og omsorgsdepartementet, Landbruks- og matdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet (matområdet) 12
Antibiotikaresistens 12
Nytt regelverk for godkjenning og bruk av veterinære legemidler 12
Ny kontrollforordning 12
Økologisk produksjon og merking av økologiske produkter 13
Dyrehelse 13
Husdyravl 13
Gjødsel 14
Plantevernmidler - hormonforstyrrende stoffer 14
Fôr og akvakultur 14
Regelverk om genmodifiserte næringsmidler og fôrvarer 14
Biologisk og kjemisk mattrygghet 15
Merking 15
Forordning om ernærings- og helsepåstander 15
Revisjon av "ny-mat" forordningen 16

Alkoholsterke drikker (sprit) 16
Revisjon av drikkevannsdirektivet 16
Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) 16
Persontilpasset medisin 16
Metodevurdering 17
EUs tobakksproduktdirektiv 17
Justis- og beredskapsdepartementet (JD) 17
Smarte Grenser – inn og utreiseregistrering (ENTRY –EXIT) 17
ETIAS - forhåndsautorisasjon før innreise av visumfrie tredjelandsborgere 18
Revisjon av regler for Schengen informasjonssystem (SIS) 18
Dublin-samarbeidet 18
Relokalisering 18
Tredjelandssamarbeid 19
Gjenbosetting 19
Annet rettslig samarbeid med EU 19
Personvern 19
Klima- og miljødepartementet (KLD) 20
Felles oppfyllelse av klimaforpliktelsen 20
Videreutvikling av kjemikalieregelverket – Reach 20
Strategien for et giftfritt miljø 2018 21
Endringer i EUs avfallsregelverk og oppfølging av handlingsplanen for sirkulær økonomi 21
Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) 21
IKT 21
Styrket samhandling med kommuner og regioner i europapolitikken 22
Samarbeid om policyutvikling for byer 22
Forsknings- og innovasjonssamarbeid om byspørsmål 22
Geografisk infrastruktur 22
Kulturdepartementet (KUD) 22
Forslag til endringer i direktiv 2010/13 om audiovisuelle tjenester (AMT-direktivet) 22
Revisjon av EUs opphavsrett 23
Gjennomføring av direktiv om kollektiv rettighetsforvaltning av opphavsrett med videre (CRM-direktivet) 23
Deltakelse i EUs kultur- og audiovisuelle samarbeid (Kreativt Europa/ lånegarantiordning) 23
Kunnskapsdepartementet (KD) 23
Horisont 2020 og det neste rammeprogrammet for forskning og innovasjon 23
Utdanningsfeltet 24
Landbruks- og matdepartementet (LMD) 24
Nærings- og fiskeridepartementet (NFD) 24
Bistå norske bedrifter og forskningsmiljøer i å nå frem i konkurransen om horisont 2020-midler 24
EUs maritime år 2017 – strategiarbeid 25
Regelverksprosesser knyttet til sikkerhet, miljø, beredskap og arbeidsmiljø til sjøs 25
Deltakelse i møte i REFIT-plattformen 25
Erstatningsdirektivet 2014/104/EU 25
Desentralisere håndhevingen av artikkel 53 og 54 i EØS-avtalen i EU-pilaren 25
Forordning 391/2009 om klasseselskap 25
Sikkerhetsregler for passasjerskip (passasjerskipspakken) – REFIT-gjennomgang 25
EUs skipsfartsstrategi – midtveisgjennomgang 26
Romfartstrategi – følge opp norske interesser i Copernicus, Galileo, EGNOS og Horisont 2020 26
Sammenkobling av bedriftsregistre over landegrensene, gjennomføringsbestemmelser 26
Ressursforvaltning 26
Olje- og energidepartementet (OED) 27
Utviklingen av energiunionen 27
Tredje energimarkedspakke 28
Arbeidet med regler for el- og gassnettet (nettkoder) 28
Energiinfrastrukturforordningen 28
Det videre arbeidet med energieffektiviseringsdirektivene 28

Samferdselsdepartementet (SD) 29
EUs luftfartspakke – EASA-forslaget 29
Nytt regelverk for elektronisk kommunikasjon 29
Vegtransport – sosiale forhold/kabotasje 30
Vegtransport – revisjon av eurovignettdirektivet (vegprising) og det europeiske bompengeregelverket (EETS) 30
Kommisjonens nye strategi for C-ITS/connected cars 30
Utenriksdepartementet (UD) 30
EUs globale utenriks- og sikkerhetspolitiske strategi 30
Restriktive tiltak og felles erklæringer 31
CSDP-operasjoner 31
Midtøsten og Nord-Afrika 31
Menneskerettigheter, demokrati og rettsstatsprinsipper i Europa 31
FNs globale 2030-agenda 31
Arktis og nordområdene 31

Arbeids- og sosialdepartementet (ASD)

EU-forslag til endringer i utsendingsdirektivet

Europakommisjonen la i 2016 fram forslag til endringer i direktivet om utsending av arbeidstakere i forbindelse med tjenesteyting (utsendingsdirektivet). Intensjonen med forslaget er å nedfelle et prinsipp om "lik lønn for likt arbeid på samme sted", det vil si mer likebehandling mellom utsendte arbeidstakere og nasjonal arbeidstakere.

Regjeringen er positiv til Kommisjonens initiativ for å sikre den riktige balansen mellom fri flyt av tjenester, beskyttelse av arbeidstakerne og rettferdig konkurranse mellom lokale og utenlandske virksomheter, men samtidig er det viktig at det nasjonale handlingsrommet i direktivet til å definere lønn og godtgjørelse ikke må innskrenkes. Vi følger saken nøye, blant annet gjennom deltakelse i ekspertgruppen i Kommisjonen.

Den europeiske plattformen for samarbeid mot svart arbeid

EU etablerte i 2016 en europeisk plattform for å styrke samarbeidet på EU-nivå mellom håndhevingsmyndighetene og andre berørte aktører for å bekjempe svart arbeid. Norge deltar aktivt, formelt som observatør, men med fulle rettigheter til deltakelse i de aktiviteter som settes i gang. EUs arbeid på dette området har betydning og interesse for det nasjonale arbeidet for å bekjempe sosial dumping og arbeidslivskriminalitet. Formålet er å styrke samarbeidet mellom land om oppfølging av useriøse arbeidsforhold, brudd på skatte- og trygderegler med videre.

Oppfølging av EUs regelforenklingsprogram (REFIT)

REFIT er Kommisjonens program med en rekke initiativer for å forenkle regelverket og styrke vekst og konkurranseevne, særlig for de mindre bedriftene. Flere pågående prosesser med evaluering av EU-regelverk inngår som en del av REFIT-programmet. På arbeidslivsområdet gjelder dette blant annet evaluering av gjennomføring av direktivet om skriftlig arbeidsavtale, direktivet om deltidsarbeid og direktivet om midlertidig ansettelse, arbeidstidsdirektivet og en full evaluering av HMS-regelverket (23 direktiver). Dette er viktige saker å følge med på for Norge fremover.

Tiltak som begrenser trygdeeksport

Kommisjonen la i desember 2016 frem forslag til endringer i forordningen for trygdekoordinering. Forslagene gjelder enkeltområder, og omfatter blant annet økt periode for eksport av dagpenger, koordineringsregler for langtids pleietrengende og endringer av definisjonen av familieytelser slik at foreldrepenger nå skal anses å være en individuell rettighet. Det ble ikke foreslått endringer i reglene om eksport av familieytelser, det vil si at det ikke åpnes for indeksering eller kostnadsjustering. Regjeringen vurderer løpende hvilken virkning arbeidsinnvandring kan ha for norske velferdsordninger, og vil vurdere tiltak innenfor det handlingsrommet EØS-avtalen gir.

Den europeiske pilaren for sosiale rettigheter

Våren 2016 lanserte Kommisjonen en bred høringsprosess om en pilar for sosiale rettigheter. Initiativet skal bidra til å gi den makroøkonomiske styringen i EU en bedre balanse ved at sosiale hensyn i større grad skal bli tatt inn i vurderingene ved siden av de økonomiske. Pilaren for sosiale rettigheter skal komplementere hva som allerede er blitt gjort for å beskytte arbeidstakeres rettigheter i Europa.

Kommisjonens høringsdokument omfatter 20 saksområder under tre overskrifter. Den første dreier seg om like muligheter og adgang til arbeidsmarkedet og omfatter blant annet ferdigheter, utdanning og livslang læring, fleksible og sikre arbeidskontrakter, bedring av den enkeltes sysselsettingsmuligheter, likestilling og balansert arbeids- og familieliv. Den andre dreier seg om gode og rettferdige forhold på arbeidsplassen, herunder balanserte krav til rettigheter og plikter for

arbeidsgiver og arbeidstaker, skape en balanse mellom behov for sikkerhet og fleksibilitet i arbeidslivet, sikre helse, miljø og sikkerhet på arbeidsplassen, medvirkning og dialog mellom partene i arbeidslivet. Den tredje dreier seg om tilstrekkelige og bærekraftige sosiale sikringssystemer, samt adgang til grunnleggende velferdstjenester av god kvalitet, slik som helsetjenester, omsorgstjenester, barnehager med videre.

Det er ventet at den sosiale pilaren blir presentert i slutten av mars 2017. Regjeringen har sammen med de andre nordiske land gitt felles kommentarer fra Nordisk ministerråd for arbeidsliv, og vil fortløpende vurdere behovet for innspill til pilaren og initiativ som kan komme i etterkant.

Barne- og likestillingsdepartementet (BLD)

Forbrukerrettigheter

Norske forbrukere er aktive digitalt og over grensene, både ved netthandel, feriereiser og andre typer opphold i EU-land. Tiltak som berører den digitale forbruker er derfor høyt prioritert i samarbeidet med EU i 2017.

Kommisjonens strategi for henholdsvis det digitale indre marked (DSM) og indre markedsstrategi inneholder begge tiltak som har stor betydning for forbrukerne. Ett eksempel er forslaget om begrensning av geoblokkering og andre former for diskriminering. Et annet eksempel er arbeid med delingsøkonomien, som på mange måter utfordrer den tradisjonelle forbrukerpolitikken. Skillet mellom forbrukere og næringsdrivende blir uklart, og der er til dels uklart hvilke regler som gjelder for partene. Når oppfølging og eventuell felles EU-regulering skal diskuteres i 2017, vil det være viktig å spille inn norske synspunkter og erfaringer. Dette gjelder både forskningsresultater fra Forbruksforskningsinstituttet SIFO, Forbrukerombudets erfaringer med veiledning og håndheving av eksisterende regelverk og fra funn i det norske delingsøkonomiutvalget.

Handlingsplanen for sirkulær økonomi inneholder ett mulig tiltak som kan bidra både til mer bærekraftig forbruk og til at vi kan beholde gode norske forbrukervernregler. Det gjelder vurdering av lengden på reklamasjonsfristen for varer, omhandlet nedenfor under punktet Nye regler for forbrukerkontrakter.

Nye regler for forbrukerkontrakter

Kommisjonen har lagt frem to forslag om regler for forbrukerkontrakter, om henholdsvis kjøp av digitale ytelser (com(2015)634) og netthandel og andre typer fjernsalg av fysiske varer (com(2015)635).

Kommisjonen foreslår totalharmoniserte regler, det vil si at medlemslandene ikke kan fravike reglene til fordel eller til ugunst for forbrukeren. En fordel ved dette er at næringsdrivende som ønsker å selge varer eller digitale tjenester over landegrensene kan forholde seg til ett sett med regler, og ikke 31 forskjellige nasjonale regler (EU og EØS/EFTA). En ulempe er at norske og andre europeiske forbrukere mister viktige forbrukerrettigheter ved kjøp av fysiske varer, se nærmere om dette nedenfor.

Digitale ytelser inkluderer blant annet programvare, spill, film, musikk, apper, lagringstjenester og sosiale medier, uavhengig av om betaling skjer i form av penger eller personopplysninger/andre typer data. Dette området er i dag kun delvis regulert på nasjonalt og EU-nivå, og forbrukerne mangler lovfestede rettigheter.

Fjernsalg inkluderer postordre og telefonsalg. Dette området er allerede gjenstand for omfattende regulering både nasjonalt og på EU-nivå. Eksisterende EU-regler kan imidlertid fravikes til forbrukerens

gunst, noe Norge har gjort i enkelte sammenhenger. Forslaget er stort sett sammenfallende med gjeldende norske regler, men med noen viktige unntak.

Dette er viktige saker for Norge. Justis- og beredskapsdepartementet sendte forslagene på høring i 2016. Det ble avgitt en felles EØS/EFTA-uttalelse før forslaget ble framlagt, og en ny EØS/EFTA-uttalelse ble avgitt 21. desember 2016. Et viktig utgangspunkt for den videre oppfølging av arbeidet framover er at rettsaktene som vedtas ikke bør føre til reduksjon av det norske forbrukervernet. Oppfølging av forslagene i forhold til EU vil skje i nært samarbeid mellom Barne- og likestillingsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet.

Klagemuligheter og felleseuropeisk klageportal for forbrukerklager knyttet til netthandel

Lavterskeltilbud om klagebehandling er viktig for forbrukerne når det oppstår problemer knyttet til handel, særlig over landegrensene. Direktiv om alternativ tvisteløsning i forbrukersaker (2013/11/EU) påla medlemslandene å etablere et heldekkende klagebehandlingstilbud av god kvalitet innen 9. januar 2016. I februar 2016 åpnet en felleseuropeisk nettbasert klageportal for forbrukerklager som Kommisjonen har etablert på grunnlag av forordning om nettbasert tvisteløsning for forbrukersaker (2013/654/EU). Forbrukerne skal på en enkel måte kunne bruke portalen til å identifisere riktig klageorgan i det aktuelle landet, registrere en klage og kommunisere med klageorganet via portalen.

Vedtak om innlemmelse av rettsaktene i EØS-avtalen ble truffet 23. september 2016, men full tilknytning til EUs system for klagebehandling kan ikke skje før alle tre EØS/EFTA-land har opphevet konstitusjonelt forbehold. Dette vil ventelig skje i 2017, og BLD vil fortsette dialogen med Kommisjonen for å forberede tilkoblingen. Når rettsaktene er innlemmet og konstitusjonelle forbehold opphevet, vil norske forbrukere både ha tilgang til klageorganer i hele Europa og kunne bruke klageportalen.

Det felleseuropeiske samarbeidet om tilsyn med og håndheving av forbrukerrettigheter

Godt regelverk er ikke nok. Det må også håndheves. Kommisjonen la 25. mai 2016 fram forslag til en revidert forordning om forbrukervernsamarbeid (COM(2016)283). Der foreslås det blant annet å gi myndighetene flere verktøy til å verne forbrukerne ved for eksempel villedende markedsføring og urimelig handelspraksis, for eksempel at de skal kunne stenge nettsteder. Videre foreslås det mer forpliktende samarbeid i saker som involverer forbrukere i flere land. Forslaget har som formål å styrke håndhevingen. Det ble sendt på nasjonal høring. En felles EØS/EFTA-uttalelse ble vedtatt 1. desember 2016.

Samtidig som det er klart at effektiv håndheving og samarbeid mellom landene trolig er det viktigste forbrukerverntiltaket man bør få til nå, er det slik at deler av forslaget er svært omstridt. Forhandlingene om forslaget må følges nøye i 2017, for å bidra til at rettsakten som vedtas er mest mulig forenlig med norsk rett. I og med at medlemsstatene har svært delte oppfatninger på ulike punkter, blir det viktig å bidra med konstruktive forslag ut fra Forbrukerombudets erfaringer.

REFIT - EUs forenklingsarbeid

På forbrukersektoren inngår seks direktiver i EUs forenklingsarbeid REFIT. Evaluering av forbrukerrettighetsdirektivet og behandlingen av forslagene om forbrukerkontrakter som ble framlagt i 2015 tas også med når veivalgene skal gjøres våren 2017. Rapporten om REFIT på forbrukersektoren er varslet våren 2017, og eventuelle forslag til regelendringer siste kvartal 2017. Hovedkonklusjonen fra Consumer Summit i oktober 2016, der REFIT var tema, var at regelverket stort sett fungerer etter intensjonene, men at det er nødvendig med mer effektiv håndheving, herunder samarbeid over landegrensene. Fra norsk side vil deltakelse i ulike fora der REFIT, helheten eller enkelte aspekter/direktiver, diskuteres være viktig.

Grunnleggende rettigheter, likestilling og ikke-diskriminering

EU-samarbeidet handler om grunnleggende rettigheter og likebehandling for enkeltindividet uavhengig av kjønn, etnisitet, religion eller livssyn, nedsatt funksjonsevne eller seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk. Norske erfaringer fra likestillings- og familiepolitikken er etterspurte i dette samarbeidet. Norge vil fortsette å delta aktivt i det europeiske samarbeidet om likestilling og ikke-diskriminering, samt spille en konstruktiv rolle i de av EUs samarbeidsfora hvor Norge er representert.

EUs strategier for likestilling og ikke-diskriminering

Kommisjonen foreslo i 2016 et strategisk arbeidsdokument for likestilling mellom kvinner og menn 2016–2019, samt en europeisk tiltakspakke for LHBTI. Begge strategidokumentene ble vedtatt i EUs ministerråd (EPSCO) 16. juni 2016.

Det er mange felles trekk mellom EU og Norge – utfordringer og muligheter – identifisert i EUs strategidokumenter og regjeringens stortingsmelding om like muligheter for kvinner og menn, stortingsmelding om familiepolitikk; Ansvar, frihet og valgmuligheter for familiene, handlingsplan mot diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk 2017–2020 og handlingsplan for universell utforming 2015–2019.

Europakommisjonens forslag til et europeisk tilgjengelighetsdirektiv (EAA)

I desember 2015 foreslo Europakommisjonen et nytt direktiv om varer og tjenester for personer med funksjonsnedsettelse – European Accessibility Act (EAA). Forslaget skal både skape bedre flyt av varer og tjenester i det indre marked samt sikre like rettigheter for personer med funksjonsnedsettelse, og samtidig sikre at EU oppfyller forpliktelsene i FN-konvensjonen om rettigheter for personer med funksjonsnedsettelse. Direktivforslaget anses EØS-relevant og har vært på høring i Norge.

Direktivforslaget er forankret i EUs strategi for rettigheter for personer med funksjonsnedsettelse. Strategien bygger på FN-konvensjonen om rettigheter for personer med funksjonsnedsettelse og komplimenterer også EUs vekst og sysselsettingsstrategi og det europeiske charter for grunnleggende rettigheter.

Kommisjonens initiativ for bedre muligheter for kombinasjon av arbeidsliv og familieliv

I tråd med Kommisjonens REFIT-program ble forslag til et svangerskapsdirektiv trukket sommeren 2015. Kommisjonen vil i stedet lansere et nytt initiativ for bedre balanse mellom familie- og arbeidsliv. Initiativet skal støtte oppunder EUs vekst- og sysselsettingsstrategi. BLD fremmet, i samarbeid med ASD og KD, i februar 2016 en EØS/EFTA-uttalelse med norske og islandske erfaringer om sammenhenger og kombinasjoner av arbeidsliv (kvinnedeltagelse), likestilling (foreldrepermisjon og barnehage), demografi og bærekraftig samfunnsøkonomi. Kommisjonens initiativ forventes å bli lagt frem i form av en pakke bestående av både regulerende og selvregulerende tiltak.

Kjøpekraftjustering av barnetrygd og kontantstøtte

Det følger av regjeringens politiske plattform at regjeringen skal vurdere tiltak som kan begrense og stanse trygdeeksport, innenfor de internasjonale avtalene Norge er bundet av. Innenfor BLDs ansvarsområde gjelder dette eksport av barnetrygd og kontantstøtte. BLD vil i samråd med UD og ASD, arbeide for at EU foretar endringer som åpner for kjøpekraftjustering og andre tiltak som kan begrense trygdeeksport.

Finansdepartementet (FIN)

Redusering av etterslepet på finansmarkedsområdet

Det har tatt tid å komme til enighet om innlemmelse av forordningene som etablerer EUs finanstilsyn i EØS-avtalen. I denne perioden har antallet rettsakter på finansmarkedsområdet som er vedtatt i EU, men ikke tatt inn i EØS-avtalen, blitt betydelig. Det er nå kommet til enighet om de rettslige tekstene i en første pakke av rettsakter, og EØS-komiteen traff de nødvendige beslutningene 30. september 2016. Løsningene som er fremforhandlet i denne første pakken vil danne rammen for nødvendige tilpasningstekster ved innlemmelse av de resterende utestående rettsaktene. Det er viktig å få redusert etterslepet så raskt som mulig. Det vil imidlertid måtte ta noe tid å utarbeide de nødvendige EØS-komitébeslutningene og nasjonalt gjennomføringsregelverk (lov og forskrift).

Innskuddsgarantidirektivet

Våren 2014 vedtok EU et nytt innskuddsgarantidirektiv som erstatter direktivet fra 1994 og endringsdirektivet fra 2009. Gjennom direktivet fra 2009 ble det etablert et dekningsnivå på 100.000 euro for innskuddsgarantiordninger. I direktivet fra 2014 er det gitt en overgangsperiode på 5 år (fram til utgangen av 2018) for land med høyere dekning enn 100.000 euro. I Norge er bankinnskudd garanterte med to millioner kroner per innskyter per bank. Direktivet er EØS-relevant. Et utkast fra Banklovkommisjonen til nasjonal gjennomføring var på høring til januar 2017. Regjeringen arbeider for adgang til å videreføre nivået på den norske innskuddsgarantien etter utgangen av 2018.

Kapitalmarkedsunion

Etableringen av et bedre fungerende indre marked for kapital for alle 28 medlemsland er blant Juncker-kommisjonens hovedprioriteringer. Arbeidet med dette går under overskriften kapitalmarkedsunion. Målet er nye finansieringsmåter for næringslivet, særlig små og mellomstore bedrifter, og økte plasseringsmulighetene for investorer. Tiltakene skal bidra til økt vekst og sysselsetting, økt finansiell stabilitet, samtidig som man ønsker å gjøre økonomien mer motstandsdyktig. Kommisjonen la i september 2015 frem en detaljert handlingsplan for utviklingen av en kapitalmarkedsunion innen 2019.

Samtidig med handlingsplanen for kapitalmarkedsunionen ble det fremlagt konkrete forslag om et nytt rammeverk for verdipapirisering og justering i kapitaldekningsforordningen (CRR). Rådet fastla sitt forhandlingsmandat i desember 2015. Europaparlamentets ECON-komité vedtok sine forslag i desember 2016. Det ligger nå an til trilogforhandlinger.

Kommisjonen fremmet 30. november 2015 forslag til forordning om å justere reglene om prospekter for å bedre mulighetene, særlig for små og mellomstore bedrifter (SMB-er) til å skaffe seg finansiering. Rådet og Europaparlamentet kom i desember 2016 til uformell enighet om forordningen. Kommisjonen la i juli 2016 frem forslag til endringer i forordningene om europeiske venturekapitalfond og europeiske sosiale entreprenørskapsfond.

I november 2016 la Kommisjonen frem direktivforslag om «insolvens, omstrukturering og ny mulighet». Målet er å redusere hindre for grensekryssende investeringer som følge av forskjeller mellom medlemslandenes håndtering av omstrukturering. Initiativet skal bidra til økte investeringer, økonomisk vekst og jobbskaping i EU ved å gi bedrifter i økonomiske vansker økte muligheter for å omstrukturere på et tidlig tidspunkt og dermed unngå konkurs og oppsigelser.

Samtidig med presentasjonen av handlingsplanen i september 2015 iverksatte Kommisjonen innhenting av synspunkter på om EUs finansmarkedsregulering generelt virker etter hensikten. Resultatet av denne høringen følges opp av konkrete initiativer. Den foreløpige konklusjonen etter høringsrunden om obligasjoner med fortrinnsrett (OMF-er) er at man i stedet for å etablere

fellesregler, vil søke å utvikle et mer integrert europeisk marked med utgangspunkt i beste praksis på området. Kommisjonen har kommet til tilsvarende konklusjon om folkefinansiering (crowdfunding). I Kommisjonens pakke med forslag i november 2016 for å styrke banksektorens motstandskraft mot kriser ble det samtidig foreslått spesifikke tilpasninger for å bidra ytterligere til å skape et dypere og mer likvid kapitalmarked i EU.

Kommisjonen iverksatte i desember 2015 høring om grensekryssende detaljhandel med finansielle tjenester med 18. mars som frist for merknader. Høringsrunden vil bli fulgt opp med en handlingsplan på området tidlig i 2017.

Regjeringen er positiv til Kommisjonens ambisjoner om å få fart på økonomien. Etter hvert som konkrete forslag etter handlingsplanen fremsettes, vil det enkelte forslag måtte vurderes og det legges opp til å komme med eventuelle innspill gjennom de aktuelle fora der forslagene behandles.

Kapitalkrav

Regjeringen legger stor vekt på at norske banker er solide. Hensynet til finansiell stabilitet tilsier at også store filialer av utenlandske banker bør følge viktig norsk soliditetsregelverk. Kommisjonen la i november 2016 frem forslag til endringer i kapitalkravregelverket. Det er ventet at Kommisjonen høsten 2017 vil legge frem nye forslag til oppfølging av Baselkomiteens anbefalinger som er ventet i løpet av vinteren 2017.

Regjeringen vil arbeide for at de nye EU-reglene ikke svekker de gjeldende kapitalkravene, og at land som ønsker det får adgang til å videreføre nasjonale krav som bidrar til god soliditet i banksektoren. Vi mener også at utlån fra henholdsvis forsikringsselskaper og banker bør behandles mest mulig likt soliditetsmessig, for å dempe incentiver til overføringer i konsern på grunn av ulike regler. Vi vil også arbeide for at det felles regelverket i større grad anerkjenner enkeltlandenes behov for å kunne stille krav til utenlandske bankers virksomhet gjennom store filialer. Norske myndigheter ga i oktober 2016 omfattende merknader til Kommisjonens arbeid med sikte på å styrke regelverket for makroovervåking.

Merverdiavgiftsvindel

Det pågår nå forhandlinger mellom EU og Norge om inngåelse av en avtale som er direkte fokusert på å forhindre internasjonal merverdiavgiftsvindel. Dette er den første folkerettslige avtalen Norge har inngått på merverdiavgiftsområdet og også den første merverdiavgiftavtalen EU forhandler med et tredjeland. Avtaleforhandlingene forventes avsluttet under det maltesiske formannskapet våren 2017. Avtalen vil føre til styrket samarbeid mot profesjonell merverdiavgiftsvindel som ofte opptrer ved internasjonal handel med varer og tjenester.

Differensiert arbeidsgiveravgift

Ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift er underlagt EØS-avtalens statsstøtteregler. I 2017 ventes en avgjørelse fra ESA om lovligheten av en mindre del av ordningen, som nå er gjenstand for en formell undersøkelse. Denne delen av ordningen blir også vurdert av ESA opp mot de fire friheter (tjenestefriheten), etter en klage fra et selskap i 2016. Regjeringen vil videre fortsette arbeidet mot Europakommisjonen og ESA for å forbedre regelverket for slike horisontale, regionale driftsstøtteordninger.

Rederiskatteordningen

Gjeldende rederiskatteordning (for perioden 2007-2016) ble godkjent av ESA i 2008. Det pågår nå en prosess med ESA om re-notifisering av rederiskatteordningen for perioden 2017 til 2026. ESA har forlenget godkjenningen av gjeldende ordning frem til og med 30. juni 2017. I statsbudsjettet for 2017 ble det vedtatt å utvide rederiskatteordningen til å omfatte vindmøllefartøyer som driver virksomhet

i form av oppsetting, reparasjon, vedlikehold og demontering av vindmøller til havs. Tiltaket må notifiseres til ESA, og kan ikke iverksettes før forholdet til EØS-avtalens statsstøtteregler er avklart.

Skattefritak for stat og kommune mv.

ESA har foreløpig konkludert med at gjeldende regler om skattefritak for stat og kommune mv. innebærer støtte som ikke er forenlig med EØS-avtalen og foreslår at det innføres utskillingsplikt for offentlig økonomisk aktivitet. Regjeringen opprettet i juni 2016 en ekstern arbeidsgruppe som skal utrede og vurdere konkurranseforholdene mellom offentlig og privat virksomhet. Arbeidsgruppen skal levere sin rapport innen 1. januar 2018.

Fritak for merverdiavgift og særavgifter

ESA har tidligere godkjent fritak for merverdiavgift for omsetning og leasing av elbiler mv. Fritaket utløper i 31.12.2017 og skal re-notifiseres. Samtidig skal det notifiseres nytt fritak for årsavgift (trafikkforsikringsavgift) og omregistreringsavgift, jf. anmodningsvedtak fattet av Stortinget i forbindelse med behandlingen av budsjettet for 2017.

Forsvarsdepartementet (FD)

Styrket sikkerhets- og forsvarspolitisk dialog med EU

Gitt Norges bidrag til europeisk sikkerhets- og forsvarspolitikk, ønsker regjeringen å videreutvikle den politiske dialogen om dette saksfeltet. Norge vil videreføre de etablerte sikkerhetspolitiske konsultasjoner på statssekretærnivå og embetsnivå med EUs utenrikstjeneste. Vi vil også arbeide for at Norge skal kunne delta på styremøter i Det europeiske forsvarsbyrået (EDA), på politisk nivå.

Vi vil følge opp dialogen med EUs utenrikstjeneste (EEAS) om iverksettingen av EUs nye globale strategi for utenriks- og sikkerhetspolitikken som ble presentert og tiltrådt av medlemslandene i 2016.

Deltakelse i EUs krisehåndteringsoperasjoner

Norge vil vurdere deltakelse i EUs militære operasjoner, der det er hensiktsmessig og relevant. Sammen med Politiet bidrar Forsvaret med personell til skipet Siem Pilot til EUs grensekontrolloperasjon Triton i Middelhavet, som også utfører søk- og redningsoperasjoner.

Kapabilitetsutvikling og utvikling av det europeiske forsvarsmateriellmarkedet

Norge vil videreføre sitt aktive arbeid med sikte på deltakelse i forsøksprogrammet (Preparatory Action) for forsvarsforskning som Kommisjonen vil gjennomføre i perioden 2017-2020 i samarbeid med EDA som utførende etat (Executive Agency). Erfaringene fra forsøksprogrammet vil danne grunnlaget for et eventuelt forsvarsforskningsprogram innen EUs neste rammeprogram for forskning (2021-2027). Norge vil følge opp Kommisjonens etablerte initiativer og virkemidler for å styrke den europeiske forsvarsteknologiske og -industrielle basen. Dialogen med Kommisjonen og EDA om forsvarsindustri- og markedsspørsmål videreføres, herunder det videre arbeidet med praktiseringen av EUs direktiv for forsvars- og sikkerhetsanskaffelser.

Norge vil følge oppfølgingen av Kommisjonens handlingsplan for europeisk forsvar (European Defence Action Plan) tett.

Styrket samarbeid mellom Nato og EU

Et bedre samarbeid mellom EU og Nato er svært sentralt for Norge, og er viktigere enn noensinne gitt den endrete sikkerhetssituasjonen i Europa og i våre nærområder, og kommende britisk uttreden av EU. Felleserklæringen mellom EU-Nato fra juli 2016 representerer et godt grunnlag for et intensivert

praktisk samarbeid mellom de to organisasjoner. Norge vil legge vekt på betydningen av komplementær og gjensidig forsterkende innsats innen krisehåndtering, kapasitetsbygging, kapabilitetsutvikling og forsvar mot digitale trusler og hybrid krigføring. Styrket koordinering og samarbeid innen maritim sikkerhet vil også bli fremhevet fra norsk side.

Helse- og omsorgsdepartementet, Landbruks- og matdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet (matområdet)

Antibiotikaresistens

Regjeringen har ambisiøse mål for arbeidet mot antibiotikaresistens. Antibiotikaresistens er et raskt voksende problem i verden og utgjør en alvorlig trussel mot global helse. Vi risikerer en fremtid uten effektive antibiotika, der banale skader, operasjoner og infeksjoner som i dag regnes som ufarlige igjen kan få dødelige utfall. Helsesystemenes bærekraft og økonomi vil bli kraftig utfordret. Denne type tiltak krever bredt internasjonalt samarbeid, både praktisk og regulatorisk og vi må bidra til at ulike fagområder (folkehelse, dyrehelse, landbruk og, miljø) samordner sine tiltak.

Spørsmålet er også høyt på den politiske og faglige agendaen i EU. Kommisjonen oppdaterte høsten 2016 sitt veikart for arbeidet mot antimikrobiell resistens. Veikartet har fokus på «One-Health» og det inneholder blant annet tiltak når det gjelder regelverksutvikling, overvåkning og kunnskapsoppbygging. Regelverksutviklingen omfatter blant annet utfyllende regelverk til den nye dyrehelseforordningen og en ny forordning om veterinære legemidler. Videre viser veikartet at EU har fokus på å gjennomføre regelverk og lage nasjonale handlingsplaner, styrke forskning og utvikling, samt bidra til økt global bevisstgjøring av utfordringene med antimikrobiell resistens.

Det er viktig med et aktivt samarbeid med EU når det gjelder globale tiltak innenfor internasjonale organer som Verdens helseorganisasjon, FAO og Verdens dyrehelseorganisasjon. Innsatsen mot antibiotikaresistens skjer i samarbeid mellom Helse- og omsorgsdepartementet, Klima- og miljødepartementet, Landbruks- og matdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet.

Nytt regelverk for godkjenning og bruk av veterinære legemidler

Kommisjonen har lagt fram utkast til nytt regelverk for veterinære legemidler og medisinfôr. Forslaget vil bidra til økt beskyttelse av menneskers og dyrs helse, samt være et viktig bidrag for å begrense utviklingen av antibiotikaresistens. Forordningene er i vesentlig grad basert på gjeldende regelverk for godkjenning og bruk av legemidler. Når det gjelder sentral godkjenningsprosedyre for veterinære legemidler, krav til dokumentasjon av legemidler beregnet til begrensede markeder og veterinærers forskrivning av antibiotika har Norge arbeidet for å påvirke forslaget. Helse- og omsorgsdepartementet samarbeider med Landbruks- og matdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet om oppfølgingen.

Ny kontrollforordning

Forordning (EU) nr. 882/2004 om offentlig kontroll for å sikre verifisering av etterlevelse av regelverket for mat, fôr, dyrehelse og dyrevelferd (kontrollforordningen) vil bli erstattet av en ny forordning, som er ferdigbehandlet politisk og ventes vedtatt i mars 2017. Ny kontrollforordning har i stor grad samme mål som tidligere, men omfanget er utvidet. Den gjelder nå også plantehelse, biprodukter, økologiske produkter, plantevernmidler, geografisk opprinnelsesmerking, GMO samt svindel med landbruksstandarder. Regelverket beskytter i tillegg «whisle blowers».

Målet er å sikre at myndigheter opptrer enhetlig og helhetlig i tilsynet med etterlevelsen av regelverket på matområdet, dyrehelse, plantehelse og fôr, at de har utarbeidet systemer for oppfølging og gjennomføring av årlige kontrollprogrammer og håndhever regelverket. Den stiller som tidligere

dyptgående krav til kompetanse, opplæring og tilstrekkelig antall medarbeidere, risikobasering, effektivisering og effekt av tilsyn og revisjoner. Forordningen danner rammen for alt tilsyn og kontroll i matkjeden.

Ny kontrollforordning gir over 70 hjemler til Kommisjonen for å fastsette gjennomføringsrettsakter. Arbeidet med dette er i startgropen, og skal være ferdig i løpet av tre år etter forordningens ikrafttredelse. Det vil medføre et stort arbeid å følge opp utviklingen av bestemmelser, spesielt når det gjelder kjøttkontroll og importkontroll. Kommisjonen vil invitere til arbeidsgrupper, hvor Norge deltar, for å utarbeide disse bestemmelsene så vi har påvirkningsmuligheter. Norge vil også delta i uformelle arbeidsgrupper under Head of Food Agencies (HoA)-nettverket. Helse- og omsorgsdepartementet, Landbruks- og matdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet samarbeider om oppfølgingen.

Økologisk produksjon og merking av økologiske produkter

EØS/EFTA-landene er etter mange års forhandlinger om tilpasningstekster til EUs økologiregelverk (forordning (EU) 834/2007 og (EU) 889/2008 med tilhørende rettsakter) nå klare til å ta EUs økologiregelverk inn i EØS-avtalen. Saken har ført til at Norge siden sommeren 2016 har hatt utfordringer med eksport av norsk økologisk laks. Utfordringene er direkte knyttet til den forsinkede innlemmelsen av regelverket i EØS-avtalen. Utfordringene knyttet til eksport av norsk økologisk laks til EU vil bli løst ved innlemmelsen av regelverket i avtalen.

Kommisjonen la i mars 2014 frem forslag til en Parlaments- og Rådsforordning om økologisk produksjon og merking av økologiske produkter (COM (2014) 180 final) som vil erstatte regelverket på dette området. Kommisjonen foreslår en rekke endringer som vil kunne ha konsekvenser for økologisektoren i Norge. Landbruks- og matdepartementet sendte skriftlig innspill høsten 2014. Trilogiforhandlinger mellom Europaparlamentet, Rådet og Kommisjonen er i sluttfasen, og det forventes en sluttføring av prosessen i første del av 2017. Landbruks- og matdepartementet vil følge opp saken i samarbeid med Nærings- og fiskeridepartementet.

Dyrehelse

Ny forordning om smittsomme dyresykdommer ble vedtatt 9. mars 2016. Forordningen fornyer og erstatter dagens EU-regelverk, og opphever nærmere 40 tidligere rettsakter. Denne nye og overordnete forordningen fastslår generelle prinsipper for alle dyreslag og alle typer dyrehold, inkludert akvatiske dyr. Viktige prinsipper er styrking av det forebyggende arbeidet, overvåking og beredskap. Fokus er på en risikobasert og proaktiv forebygging. Det har også vært et mål å tydeliggjøre ansvarsfordelingen mellom myndigheter og næringsaktører, og å minske de administrative byrdene. Det vil nå bli utarbeidet et utfyllende regelverk under dyrehelseloven og Norge vil følge dette arbeidet tett. Saken vil bli fulgt opp av Landbruks- og matdepartementet i samarbeid med Nærings- og fiskeridepartementet.

Husdyravl

Europa – Parlamentet og Rådet vedtok 8. juni 2016 en ny rettsakt for husdyravl, forordning (EU) 2016/1012. Forordningen samler avlsregelverket for artene storfe, småfe, svin og hest i en forordning, og er således en forenkling. Det er ikke foretatt store materielle endringer i forhold til dagens bestemmelser. På enkelte områder er det likevel foretatt en del presiseringer. Det er viktig for Norge at regelverket ivaretar hensynet til å bevare nasjonale raser. Forordningen gir Kommisjonen anledning til å utforme og vedta delegerte rettsakter og gjennomføringsrettsakter på noen områder i forordningen. Norge har gitt skriftlig innspill tidligere i regelverksprosessen, og fortsetter å følge prosessen med utforming av utfyllende regelverk. Landbruks- og matdepartementet følger opp saken.

Gjødsel

I mars 2016 publiserte kommisjonen et utkast til nytt gjødselregelverk. Regelverket er nå til politisk behandling i Europaparlamentet og Rådet. Målet er at regelverket vedtas i løpet av 2017. Det nye regelverket er en del av EUs satsning på den sirkulære økonomien. Avfall og biprodukter skal utnyttes, viktige næringsstoffer skal tas vare på og nye arbeidsplasser skal skapes. Forslag til nytt regelverk innebærer at dagens regulering av uorganisk gjødsel i forordning (EU) 2003/2003 (gjødselforordningen) erstattes av en ny forordning som også vil omfatte organiske produkter. Det nye regelverket er et produktregelverk og omfatter et bredt spekter av produkter av både organiske og uorganiske opphav med blant annet gjødslende og jordforbedrede egenskaper. Bruken av produktene er tenkt regulert nasjonalt. Det er ikke lagt opp til at det skal være obligatorisk å markedsføre gjødsel etter dette regelverket, men det vil være et valgfritt alternativ til nasjonalt produktregelverk.

Regelverket er svært ulikt dagens norske regelverk på området, både når det gjelder oppbygging og innhold. Innholdet berører også områdene plantehelse og fremmede organismer, som ikke er del av EØS-avtalen. Det stilles mange krav til produsentene og produktene for å sikre at produktene ikke skal innebære noe risiko for menneskers, dyrs eller planters helse eller for miljøet. Flere av kravene er imidlertid ulike de kravene som finnes i dagens norsk regelverk. Dette gjelder blant annet grenseverdiene for tungmetall. Mattilsynet vil med bidrag fra Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) og Vitenskapskomiteen for mattrygghet (VKM) og i samarbeid med Miljødirektoratet og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) vurdere hvilke konsekvenser en eventuell implementering av det kommende regelverket vil ha. Landbruks- og matdepartementet følger opp saken.

Plantevernmidler - hormonforstyrrende stoffer

Hormonforstyrrende stoffer (HFS) er stoffer som påvirker funksjonen til hormoner og som kan ha ulike skadelige effekter på helse og miljø. Arbeidet med fastsetting av kriterier for å identifisere hormonforstyrrende stoffer (HFS) i stoffer som kan inngå i plantevernmidler har fra Kommisjonens side vært svært forsinket. Kommisjonen la frem utkast til kriterier for hormonforstyrrende stoffer juni 2016, og har etter dette revidert forslaget. Det er positivt at Kommisjonen arbeider med å fastsette kriterier for å identifisere slike stoffer. Vi mener imidlertid at det fremlagte forslaget fra Kommisjonen ikke er akseptabelt, blant annet fordi kun klare HFS vil fanges opp ved de foreslåtte kriteriene fra Kommisjonen. Norge følger prosessen tett og det er gitt skriftlige innspill. Forslaget til kriterier gjelder for både plantevernmidler og biocider, og det er et samarbeid mellom Landbruks- og matdepartementet og Klima- og miljødepartementet.

Fôr og akvakultur

Norge er initiativtaker til en generell havbrukstilpasning av fôrregelverket. Gjeldende regelverk for fôrvarer er under kontinuerlig justering. En stor jobb er knyttet til ny-godkjenning, re-godkjenning og utvidet godkjenning av fôrtilsetningsstoffer. Det pågår også revisjon av vedleggene til fôrtilsetningsstoffregelverket, knyttet til funksjonelle grupper av tilsetningsstoffer og krav til søknad om godkjenning. Det pågår også kontinuerlig justering av grenseverdier for fremmedstoffer og krav til merking og omsetning. Nærings- og fiskeridepartementet vil følge opp saken.

Regelverk om genmodifiserte næringsmidler og fôrvarer

Den felles GMO-reguleringen i EU berører både miljø- og mat- og fôrregelverket. EØS-avtalen og tilpasningsteksten til EUs GMO-utsettingsdirektiv, som er gjennomført i genteknologiloven, gir Norge anledning til å fatte avvikende vedtak i forhold til EU, med henvisning til vår nasjonale lovgivning. EUs GMO-forordninger for mat og fôr fra 2003 harmoniserer regelverket for godkjenning, merking og sporbarhet av næringsmidler og fôrvarer som består av, inneholder eller er produsert på grunnlag av genmodifiserte organismer (GMO). Forordningene er enda ikke innlemmet i EØS-avtalen. Målet er å bli enige om tilpasningstekster i EØS-avtalen til EUs GMO-forordninger som gir EØS/EFTA-statene rett til å fatte egne nasjonale vedtak etter at vedtak er fattet i EU.

EU diskuterer for tiden nye regler som kan gi medlemsstatene større nasjonalt handlingsrom når det gjelder godkjenning av genmodifisert mat og fôr, men diskusjonen har så langt ikke ført til resultater. Helse- og omsorgsdepartementet, Landbruks- og matdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet og Klima- og miljødepartementet samarbeider om oppfølgingen av regelverket.

Biologisk og kjemisk mattrygghet

Regelverket om hygiene gjelder for hele matkjeden og har følgelig stor betydning for alle aktører i kjeden. Det pågår løpende arbeid med utvikling av gjennomføringsregler og retningslinjer knyttet til dette regelverket, herunder bestemmelsene om mikrobiologiske kriterier.

Tilsvarende er det løpende utvikling av regelverket knyttet til bruken av kjemiske stoffer i matkjeden f.eks. bruken av plantevernmidler og plantevernmiddelrester i mat, veterinære legemiddelrester, tilsetningsstoffer, matkontaktmaterialer, forurensende stoffer mv. Mattilsynet følger dette arbeidet i EU tett, og vil følge opp det nye regelverket om godkjenning og bruk av plantevernmidler og handlingsplanen på området. Det arbeides også med ny regulering av kvikksølv i fisk, akrylamid og 3-MCPD estere, og det er økt fokus på regulering av naturlige plantegifter i mat. Helse- og omsorgsdepartementet, Landbruks- og matdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet samarbeider om oppfølgingen.

Merking

Forordningen (EU) nr. 1169/2011 om matinformasjon til forbrukerne, trådte i kraft i desember 2014. Forordningen gir bestemmelser om merking og markedsføring av matvarer. Mange av bestemmelsene er ren videreføring fra direktivene om merking og næringsdeklarasjon. Det har også kommet nye bestemmelser som skal gi forbrukerne bedre muligheter for å ta velbegrunnede valg. Dette gjelder f.eks. opprinnelsesmerking, mulig ingrediensliste og næringsdeklarasjon på alkoholholdige drikkevarer, regulering av transfett. Disse bestemmelsene pålegger Kommisjonen å utrede områdene og evt. foreslå utfyllende regelverk. Arbeidet vil trolig pågå i lang tid fremover.

Stortinget har bedt regjeringen sørge for å ta initiativ til bedre merkeordninger for mat, som også stiller krav til opprinnelsesmerking på bearbeidede kjøttprodukter og meieriprodukter. EU har allerede fastsatt utfyllende bestemmelser om merking av kjøtt fra svin, får, geit og fjørfe. Disse er for tiden i prosess inn i norsk rett. Likeledes er utfyllende regler om frivillig opprinnelsesmerking under utarbeidelse i EU. Dette gjelder i tilfeller hvor hovedingrediensen ikke har den samme opprinnelse som den som er angitt for produktet. Kommisjonen har utredet og forkastet å lage krav om obligatorisk opprinnelsesmerking av melk, melk som ingrediens og kjøtt som ingrediens. Norge vil likevel søke å påvirke regelverket i tråd med Stortingets anmodningsvedtak og vil samtidig også se nærmere på hvilket handlingsrom som faktisk eksisterer til nasjonale ordninger for opprinnelsesmerking.

Reglene om holdbarhetsmerking er relevante for arbeidet med å redusere matsvinn. Dette har høy prioritet i EU og Norge. Spørsmålet om reglene for holdbarhet har betydning for mengden mat som kastes diskuteres derfor. Kan f.eks. listen over matvarer som ikke behøver å holdbarhetsmerkes, utvides? Norge vil også arbeide videre for å påvirke regelverket for holdbarhet av egg.

Helse- og omsorgsdepartementet følger opp saken i samarbeid med Landbruks- og matdepartementet (når det gjelder opprinnelsesmerking og matsvinn).

Forordning om ernærings- og helsepåstander

Påstandsforordningen (EF) nr. 1924/2006 regulerer muligheten til å bruke påstander om at et næringsmiddel har særlig positive egenskaper på grunn av innhold av energi eller næringsstoffer, eller om sammenhenger mellom et næringsmiddel og helse. Formålet er å harmonisere bruken av slike

påstander innenfor EØS-området. Forordningen trådte i kraft i EU i 2007. Den ble gjennomført i norsk rett som forskrift om ernærings- og helsepåstander om næringsmidler i februar 2010.

Det fremgår av påstandsforordningen at såkalte ernæringsprofiler skulle fastsettes før 2009 for å legge føringer for hvilke matvarer som skulle omsettes med ernærings- og helsepåstander og hvilke som ikke skulle kunne det. Dette ble imidlertid ikke gjort. Kommisjonen har nå tatt opp arbeidet og utreder om det fremdeles er ønskelig å etablere slike ernæringsprofiler. Norge har gitt innspill til Kommisjonen om at Norge ønsker at slike ernæringsprofiler blir etablert.

Det er fortsatt helsepåstander som ikke har blitt håndtert av Kommisjonen etter at medlemsland i 2008 skulle melde inn helsepåstander (jf. artikkel 13 i påstandsforordningen). Det gjelder påstander som er knyttet til planter og urter (ca. 1500 påstander). Det foregår for tiden en diskusjon knyttet til hvordan disse påstandene skal risikovurderes. Dette er en kompleks diskusjon og Norge vil vurdere nærmere hvilken holdning vi skal ha utfra forslag som Kommisjonen vil foreslå. Helse- og omsorgsdepartementet følger opp saken.

Revisjon av "ny-mat" forordningen

Forordning (EF) nr. 258/97 om ny mat (ny mat-forordningen) ble endelig gjennomført i norsk rett i juli 2015. Ny mat er definert som mat som ikke var på det europeiske markedet før 1997. Europakommisjonen fremmet i 2011 og i desember 2013 forslag til en revidert forordning om ny mat. EU kom 16. november 2015 til enighet om en revidert forordning. Den vil blant annet klargjøre definisjonen av ny mat og innføre en enklere, EU-sentralisert godkjenningsprosedyre. Det nye regelverket skal tre i kraft i EU 1. januar 2018. Norge vil vurdere innlemmelse av den reviderte forordningen våren 2017. Helse- og omsorgsdepartementet vil samarbeide med Landbruks- og matdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet om oppfølgingen.

Alkoholsterke drikker (sprit)

Kommisjonen oversendte 1. desember 2016 et forslag til endringer av forordning (EU) 110/2008 om alkoholsterke drikker til Rådet og Europaparlamentet. Forslaget oppdaterer gjeldende forordning, herunder registreringsprosedyrene for geografiske betegnelser. Norge har beskyttet betegnelsene Norsk Vodka og Norsk Akevitt under dagens regelverk. Det vil bli jobbet videre for fortsatt beskyttelse av disse betegnelsene under revidert regelverk. Landbruks- og matdepartementet vil følge opp saken.

Revisjon av drikkevannsdirektivet

I Europakommisjonens arbeidsprogram for 2017 er revisjon av drikkevannsdirektivet (direktiv 98/83/EF) nevnt som et prioritert område det skal jobbes videre med. Norge imøteser dette revisjonsarbeidet og støtter opp om at direktivet i fremtiden i større grad baseres på en risikobasert tilnærming slik også WHO anbefaler i sin "Water Safety Plan"-tilnærming. Norge imøteser også at et revidert drikkevannsdirektiv får en klarere avgrensning mot det som i hygieneregelverket er definert som "rent vann" og "rent sjøvann". Helse- og omsorgsdepartementet følger opp saken.

Helse- og omsorgsdepartementet (HOD)

Persontilpasset medisin

Persontilpasset medisin og bruk av biologiske data forventes å bli en permanent del av helsetjenesten og utviklingen er allerede i gang. Ny teknologi og økt kunnskap om molekylær biologi gir store muligheter for mer treffsikker forebygging, diagnostikk og behandling. Persontilpasset medisin er særlig aktuelt for pasienter med kreft, sjeldne arvelige sykdommer og ved infeksjonssykdommer. Det satses på persontilpasset medisin i EU og Kommisjonen publiserte i 2013 en rapport om mulighetene ved persontilpasset medisin.

I Norge er det, i likhet med andre land, rettet oppmerksomhet på å forberede tjenesten på utviklingen innen persontilpasset medisin. Helsedirektoratet la i juni 2016 fram en nasjonal strategi for persontilpasset medisin i helsetjenesten. HOD har fulgt opp strategien i statsbudsjettet for 2017, i oppdragsbrevene til de regionale helseforetakene og i tildelingsbrevene til Helsedirektoratet, Direktoratet for eHelse og Norges forskningsråd. Persontilpasset medisin er også sentralt i det norske formannskapsprosjektet innenfor helseforskning i Nordisk ministerråd i 2017.

Metodevurdering

Metodevurdering (Health Technology Assessment – HTA) er en systematisk oppsummering og vurdering av tilgjengelig vitenskapelig litteratur om metoder eller tiltak i helsetjenesten. Vurderingene omfatter medisinsk utstyr til behandling og diagnostikk, legemidler og organisering av tjeneste. Metodevurderingene benyttes til strukturert og rasjonell bruk av teknologi i helsetjenesten og bidrar til en mer effektiv helsetjeneste. Statens Legemiddelverk og Folkehelseinstituttet gjennomfører metodevurderinger av henholdsvis legemidler og andre metoder gjennom system for innføring av nye metoder i spesialisthelsetjenesten. Formålet med det nasjonale systemet er å sikre pasienter likeverdig tilgang til nye metoder der hensyn til effekt, sikkerhet og kostnadseffektivitet er ivaretatt.

Kommisjonen har igangsatt en handlingsplan for å styrke et europeisk samarbeid på utvikling og gjenbruk av gjennomførte metodevurderinger. Regjeringen har støttet Folkehelseinstituttet, Legemiddelverket og Helsedirektoratet til å ta en aktiv rolle i dette samarbeidet. Samarbeidet skal tilrettelegge for økt bruk av innovasjon og øke bærekraften til helsesystemer.

HTA er løftet fram i Kommisjonens arbeidsprogram for 2017, der det ses i sammenheng med EUs innsats for næringslivsvekst i særlig små og mellomstore bedrifter innen legemiddel- og medisinsk utstyr-sektorene.

Norge har, gjennom FHI, Helsedirektoratet og Legemiddelverket, en aktiv rolle i europeisk pågående HTA-samarbeid. Tettere europeisk samarbeid på dette området kan understøtte nasjonale metodevurderinger og dermed gi et bedre kunnskapsgrunnlag for vedtakene i Beslutningsforum for Nye metoder om å ta i bruk nye metoder i Norge. Kommisjonen la i oktober frem et veikart og offentlig høring om det videre arbeidet innenfor HTA. Det vil være viktig for Norge å følge denne prosessen.

EUs tobakksproduktdirektiv

EU vedtok 3. april 2014 et nytt tobakksdirektiv. Formålet med direktivet er å gjøre tobakksprodukter mindre attraktive gjennom strengere reguleringer av hvordan tobakksprodukter kan produseres, presenteres og selges, og samtidig sikre den frie vareflyten. Hovedtiltak i direktivet er forbud mot karakteristiske smakstilsetninger i sigaretter og rulletobakk, nye og større helseadvarsler med bilde på pakningene for røyketobakk, felles europeisk merkings- og sporingssystem for å redusere ulovlig salg av tobakk, samt en rekke nye rapporterings- og registreringsordninger, blant annet for elektroniske sigaretter, fjernsalg, urtebaserte røykeprodukter og nye tobakksprodukter. Prosessen med å innlemme direktivet i EØS-avtalen er påbegynt. Nødvendige endringer i tobakksskadeloven ble vedtatt av Stortinget 9. desember 2016, og departementet arbeider med tilhørende forskriftsendringer. Avhengig av prosessen med direktivinnlemmelsen, forventes det at endringene kan tre i kraft i løpet av første halvår 2017.

Justis- og beredskapsdepartementet (JD)

Smarte Grenser – inn og utreiseregistrering (ENTRY –EXIT)

Kommisjonen la i april 2016 fram fornyet forslag til et Schengen-omfattende elektronisk system for å registrere tredjelandsborgeres inn- og utreise til Schengen. Systemet skal omfatte alle tredjelandsborgere, visumpliktige og visumfrie, som skal oppholde seg 90 dager eller kortere i

Schengen-området (korttidsopphold). Systemet skal blant annet styrke og effektivisere grensekontrollen, bidra til å forhindre irregulær migrasjon gjennom opptak, lagring og kontroll av biometriske kjennetegn fra reisende, samt gjennom automatisk beregning og kontroll av oppholdstid bidra til å avdekke tredjelandsborgere som ikke forlater Schengen-territoriet innen fristen. Målet er også å gjøre grensepasseringene enklere både for den reisende og for grensevaktene.

Norge deltar i forhandlingene om det nye systemets utforming. Norge har støttet opprettelsen av et inn- og utreisesystem, og at rettshåndhevende myndigheter, under gitte forutsetninger, skal få tilgang til informasjonen i systemet. Det europeiske råd har bedt medlemslandene om å arbeide for at regelverket kan bli vedtatt i løpet av 2017.

ETIAS - forhåndsautorisasjon før innreise av visumfrie tredjelandsborgere

I november 2016 la Kommisjonen frem forslag til forordning om et europeisk informasjons- og autorisasjonssystem for visumfrie tredjelandsborgere – European Travel Information and Authorisation System (ETIAS). Tredjelandsborgere som i dag er visumfrie, vil med forslaget måtte søke om godkjenning/autorisasjon på nett for å reise frem til ytre Schengen-grense. En søknad vil koste fem euro, men være gratis for alle under 18 år. En ETIAS-godkjenning er foreslått å være gyldig i fem år. Systemet kan sammenliknes med krav om søknad om ESTA for visumfrie borgere for reise til USA. Den reisende må blant annet oppgi sin identitet, reisedokument, kontaktdetaljer, innreiseland, utdanning med videre. Når den reisende har sendt inn den nettbaserte søknaden vil det skje en automatisk behandling hvor identiteten og reisedokumentet sjekkes mot relevante migrasjons- og sikkerhetsdatabaser. I tillegg vil svarene den reisende har oppgitt «screenes» av datasystemet for å sjekke om vedkommende potensielt representerer en sikkerhets-, migrasjons- eller helserisiko. Når den reisende ankommer Schengens yttergrense, vil det foretas grensekontroll som vanlig. Norge deltar i forhandlingene om det nye systemets utforming.

Revisjon av regler for Schengen informasjonssystem (SIS)

I desember 2016 la Kommisjonen frem forslag om nye regler for Schengen Informasjonssystem (SIS), som tar sikte på å forbedre muligheter i SIS-systemet. Norge vil delta i forhandlingene om de nye reglene som er videreutvikling av Schengen-samarbeidet. For Norge er det viktig at det legges opp til endringer som sikrer effektiv ressursbruk.

Dublin-samarbeidet

Norge deltar i Dublin-samarbeidet, et europeisk samarbeid som har til hensikt å fastslå hvilken stat som er ansvarlig for behandlingen av en asylsøknad. De store ankomstene av asylsøkere i 2015 satte Dublin-samarbeidet under et stort press og det er bred enighet i EU om at Dublin III-forordningen ikke fungerer optimalt. Europakommisjonen la derfor frem et forslag til nytt Dublin-regelverk 4. mai 2016. Forslaget inkluderer en permanent mekanisme for fordeling av asylsøkere. Det er politiske uenigheter knyttet til forslaget, og regjeringen vil følge den videre utviklingen tett.

Det er i norsk interesse at EU lykkes i å etablere en velfungerende mekanisme for ansvarsfastsettelse hva angår behandling av asylsøknader og fordeling av asylsøkere. Norge vil fortsette å delta i diskusjonene knyttet til Dublin-samarbeidet, herunder diskusjoner om en mekanisme for fordeling av asylsøkere.

Sammen med forslaget til revidert Dublin-forordning, fremmet Europakommisjonen også forslag til revidert Eurodac-forordning. Regjeringen følger også dette arbeidet tett.

Relokalisering

Relokalisering av asylsøkere er hjemlet i to rådsbeslutninger fra september 2015 som begge åpner for frivillig deltakelse fra Dublin-assosierte land. Norges deltakelse er basert på gjensidig enighet med

henholdsvis Italia og Hellas, inngått våren 2016, der det vises til Rådsbeslutning 2015/1601, 22. september.

Regjeringen følger opp Stortingets beslutning fra desember 2015 om å relokalisere 1.500 asylsøkere fra Italia og Hellas i 2016-2017. Norge vil i 2017, som i 2016, stiller 750 plasser tilgjengelig for relokalisering. I henhold til gjeldende planer vil sannsynligvis de fleste asylsøkerne ankomme Norge i løpet av første halvår 2017.

Tredjelandssamarbeid

Samarbeid med tredjeland (transitt- og opprinnelsesland) er sentralt for å sikre en forsvarlig og kontrollert flyktning- og migrasjonspolitikk. Dette gjelder både forebyggende tiltak og tilrettelegging for retur av personer uten lovlig opphold i riket.

I samarbeid med aktuelle land arbeider Regjeringen med å adressere årsaker til migrasjon, og å styrke landenes kapasitet til å håndtere migrasjon. Det er videre et sentralt prioritert område å sikre at landene samarbeider om å ta tilbake egne borgere. Retur av personer uten et oppholdsgrunnlag er viktig blant annet av hensyn til forebygging av kriminalitet og for å ivareta asylsystemets troverdighet.

Det er en stor utfordring at flere land ikke viser vilje til å ta imot egne borgere. Et sentralt virkemiddel for å fremme samarbeid med tredjeland om retur er å gjøre bruk av Norges posisjon for å fremme retur og få på plass effektive returavtaler. Dette innebærer at retur ses i sammenheng med Norges øvrige utenrikspolitiske interesser og avtaler, herunder at det knyttes forventninger om retursamarbeid for land som mottar norsk bistand.

Gjenbosetting

Norge skal i 2017 gjenbosette 3.120 flyktninger på kvoten, hvorav 3.000 syriske flyktninger. Disse er fordelt på 2.150 i Libanon og 850 i Tyrkia. De resterende 120 plassene er ubundne av opprinnelsesland.

EU har fremmet et forslag om et felles gjenbosettingsprogram for medlemslandene og ev. assosierte land som velger å slutte seg til programmet på frivillig basis.

Forhandlingene om forslaget pågår nå. Det er flere utfordringer og uklarheter i forslaget som medlemslandene nå forhandler om. Norge deltar ikke i forhandlingene, og må avvente sluttresultatet før det kan gjøres en realitetsvurdering av om Norge bør slutte seg til programmet eller ikke.

Annet rettslig samarbeid med EU

Det sivilrettslige og strafferettslige samarbeidet i EU har hatt en sterk utvikling de siste årene. Mesteparten av dette regelverket faller utenfor Norges regulære samarbeid innen EU/EØS/Schengen. Fra norsk side ser vi at det kan være av verdi å knytte seg til deler av dette regelverket.

Når det gjelder det sivilrettslige samarbeidet er vi allerede tilknyttet regelverket om anerkjennelse og fullbyrding av dommer på det kommersielle området (Luganokonvensjonen) og det er igangsatt arbeid med å knytte Norge til EUs sivile forordninger om forkynning og bevisopptak. Også innen det strafferettslige samarbeidet er det nødvendig med et nært og effektivt internasjonalt samarbeid. Norge vil derfor fortsatt prioritere innsatsen for å iverksette Norges tilknytningsavtale til Den europeiske arrestordren som ble undertegnet i 2006 og arbeide for å knytte Norge til EUs samarbeid om soningsoverføring.

Personvern

EU vedtok våren 2016 en omfattende reform av personvernreglene, en forordning for beskyttelse av personopplysninger generelt, og et direktiv for behandling av personopplysninger for politi og

påtalemyndighet mv. Personvernforordningen er EØS-relevant og regjeringen har startet arbeidet med innlemmelse i EØS-avtalen. Dette arbeidet vil fortsette utover i 2017. Regjeringen jobber i den forbindelse for å sikre norsk deltakelse i det nye europeiske datatilsynet (European Data Protection Board). Det arrangeres regelmessige arbeidsgruppemøter i regi av Kommisjonen hvor EU- og EØS-landene diskuterer spørsmål knyttet til nasjonal gjennomføring av forordningen. Norge deltar, og vil fortsette å delta i disse møtene gjennom 2017. Personverndirektivet er Schengenrelevant, og regjeringen arbeider med proposisjon til Stortinget om samtykke og nødvendige lovendringer for å implementere direktivet. Regjeringen arbeider for at de norske reglene som gjennomfører forordningen og direktivet i norsk rett kan tre i kraft samtidig med at reglene begynner å gjelde i EU, det vil si i mai 2018.

Klima- og miljødepartementet (KLD)

Felles oppfyllelse av klimaforpliktelsen

Norge deltar i dag i EUs kvotehandelssystem og vi har dialog med EU om felles oppfyllelse av Norges og EUs klimaforpliktelse frem mot 2030. En avtale om felles oppfyllelse vil innebærer at også ikke-kvotepliktig sektor blir inkludert i samarbeidet med EU i perioden 2021-2030. EUs innsatsfordeling i ikke-kvotepliktig sektor vil dermed også være relevant for Norge. Det samme gjelder EUs regelverk for hvordan skog og arealbrukssektoren skal inkluderes i klimarammeverket. Europakommisjonens forslag til regelverk på disse områdene ble lagt frem i juli 2016. Kommisjonen har foreløpig lagt til grunn at Norges mål for utslippskutt i ikke-kvotepliktig sektor kan bli 40 prosent i forhold til 2005-nivå, og at Norge vil få samme adgang til fleksibel gjennomføring som EUs medlemsland.

Videre står EUs kvotesystem sentralt i oppfyllelsen av både EUs og Norges utslippsforpliktelser. Europakommisjonen la frem forslag til revidert kvotedirektiv i juli 2015. Forslaget gjelder fjerde periode (2021-2030) i EUs kvotesystem. Forslaget til endringer dreier seg i stor grad om fordelingen av den samlede kvotemengden mellom bedrifter, sektorer og land innad i EU, samt klargjøring av lovverket for fase fire. Dette inkluderer hvordan tildeling av gratiskvoter til karbonlekkasjeutsatt industri vil foregå etter 2020, herunder hvilke sektorer som skal defineres som karbonlekkasjeutsatte. Andre relevante punkter er hvilken andel av kvotetaket som skal gjøres tilgjengelig for gratistildeling, og selve metodikken for tildelingen til enkeltbedrifter. Det pågår også diskusjoner om ytterligere tiltak som kan bidra til å redusere dagens kvoteoverskudd for derigjennom å sikre en kvotepris som gir et sterkere insentiv til omstilling og teknologiutvikling.

Norge har levert innspill til de ulike elementene i EUs klimarammeverk og vil fortsette å jobbe for at EUs vedtar et regelverk med god miljøintegritet som ivaretar norske interesser. Dialogen med Kommisjonen om Norges måltall og andre forhold og formaliteter knyttet til målet om felles oppfyllelse med EU vil videreføres og intensiveres i 2017.

Regjeringen har åpnet for at en avtale med EU om felles oppfyllelse av klimaforpliktelsen for 2030 kan inngås under EØS-avtalens protokoll 31 om samarbeid utenfor de fire friheter. En avtale om felles oppfyllelse av klimamålet for 2030 vil bygge på EUs klimaregelverk for de ikke-kvotepliktige sektorene og fastsette rammene for Norges felles oppfyllelse med EU. Regjeringen legger til grunn at bruk av protokoll 31 ikke vil innebære fravik fra forutsetningen i Meld. St. 13 (2014-1015) om at Norge ikke uten videre vil bli bundet av mål og regelverk på klima- og energiområdet utover det som følger av EØS-avtalens hoveddel og vedlegg, og av en fremtidig avtale om samarbeid om klimamålsetningen under protokoll 31.

Videreutvikling av kjemikalieregelverket – Reach

Det viktigste verktøyet i EUs kjemikaliepolitikk ligger i den omfattende Reach-forordningen som gir regler for registrering, evaluering, godkjenning og begrensinger av kjemiske stoffer. Norge vil i 2017

bidra til en ambisiøs kjemikaliepolitikk i Europa og spille en aktiv rolle i videreutviklingen av Reach. Regelverket er en del av EØS-avtalen og får direkte virkning på norsk kjemikaliepolitikk. Norge vil delta aktivt i vennegruppen Reach-up som har som mål å sikre en fortsatt ambisiøs kjemikaliepolitikk i EU.

Strategien for et giftfritt miljø 2018

Det fremgår av EUs 7. miljøhandlingsprogram at en strategi for et giftfritt miljø skal utarbeides innen 2018. Strategien skal lede til innovasjon og utvikling av bærekraftige substitutter og skal sikre trygg bruk av produserte nanomaterialer og tilsvarende materialer, minimering av eksponering for hormonforstyrrende stoffer, regulatoriske tiltak for kombinasjonseffekter av kjemikalier, samt minimering av eksponering for kjemikalier i produkter, inkludert blant annet importerte produkter. Strategien skal fremme giftfrie kretsløp og redusere innendørs eksponering for farlige stoffer. Norge vil alene og eventuelt sammen med andre land med sammenfallende interesser komme med innspill til strategien.

Endringer i EUs avfallsregelverk og oppfølging av handlingsplanen for sirkulær økonomi

Europakommisjonen la 2. desember 2015 fram forslag til endringer i EUs avfallsregelverk som del av tiltakspakken på sirkulær økonomi. Kommisjonen vurderer hvordan ressurser brukes gjennom hele verdikjeden (produksjon, forbruk og avfallsbehandling) og ønsker å legge til rette for utvikling av nye markeder og forretningsmodeller. Forslagene til endring av regelverk dekker rammedirektivet for avfall, emballasje- og emballasjeavfallsdirektivet, deponidirektivet og direktivet om elektrisk og elektronisk avfall. Disse forventes vedtatt i 2017. Under handlingsplanen for sirkulær økonomi vil Norge i 2017 prioritere å påvirke EUs plaststrategi, som blant annet vil inkludere marin forsøpling og mikroplast. Norge vil også bidra til EUs arbeid med å se regelverket for avfall, kjemikalier og produkter i sammenheng. Norge vil arbeide for at det for krav til gjenbruk av vann tas hensyn til nasjonal og lokal forsyningssituasjon.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD)

IKT

Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) vil fortsette arbeidet med å følge opp Kommisjonens strategi for et digitalt indre marked (DSM) gjennom å utarbeide posisjoner, svare på høringer og delta i relevante ekspertgrupper og komiteer. Oppfølgingen av strategien omfatter flere av departementers ansvarsområder, og KMD koordinerer den nasjonale oppfølgingen.

Kommisjonen har for 2017 varslet at den vil legge fram initiativ for å fremme dataøkonomien i Europa, inkludert tiltak for å sikre fri flyt av data over landegrensene. Norge vil følge utviklingen tett og bidra med norske erfaringer og synspunkter, for å fremme et sikkert og effektivt indre marked for datatjenester, herunder skytjenester, i Europa.

Andre initiativer som vi vil følge opp i 2017, er Kommisjonens handlingsplan for digitalisering av offentlige tjenester (eGovernment Action Plan), spørsmål knyttet til delingsøkonomien og online-plattformer, samt Kommisjonens varslede midtveisgjennomgang av DSM-strategien.

Videre vil vi fortsette å aktivt følge opp EU-programmene CEF Digital og ISA[2] som bidrar til utvikling, implementering og drift av grensekryssende digitale tjenester i Europa.

KMD vil også vurdere en nærmere oppfølging av IKT-delene av de syv samfunnsutfordringene i Horisont 2020, særlig med tanke på å mobilisere offentlig sektor til større deltakelse i programmet.

Styrket samhandling med kommuner og regioner i europapolitikken

Norges samarbeid med EU har gjennom EØS-avtalen konsekvenser for samfunnsutviklingen og implementering av regelverk i kommunesektoren. Fagdepartementene har ansvaret for de enkelte sektorområdene. KMD følger med på hvilke organisasjonsmessige og økonomiske konsekvenser nye direktiver og endringer i EU/EØS-regelverk kan få for kommunesektoren.

Gjennom deltakelse i europeiske interesseorganisasjoner har norske kommuner og fylkeskommuner et verdifullt europeisk kontaktnett. De deltar i EU-programmer om blant annet forskning og innovasjon, og samarbeider om å løse samfunnsutfordringer med regioner i andre land. Landsdelene har sine egne regionkontorer i Brussel.

Regjeringen vil vurdere hvordan fylkeskommunene, og etter hvert de nye folkevalgte regionene, kan styrkes i sitt EU/EØS- og nordiske engasjement, og hvordan staten og regionene kan styrke samhandlingen på området og videreføre det gode operative samarbeidet mellom uteapparatet og norsk kommunesektor.

Samarbeid om policyutvikling for byer

Norge støtter og er engasjert i EUs arbeid med en Urban Agenda. Dette er et initiativ fra medlemsland for å få urbane spørsmål opp på den politiske dagsordenen. Kommisjonen er viktig part i samarbeidet. I mai 2016 ble Pact of Amsterdam vedtatt. Denne stadfester at målsetting for arbeidet er å bidra til (i) bedre regelverk, (ii) bedre finansiering og (iii) bedre kunnskapsgrunnlag og kunnskapsutveksling, når det gjelder urbane spørsmål. Det skal arbeides gjennom brede partnerskap der både byer, land, Kommisjonen, ulike organisasjoner og eventuelt EUs investeringsbank, vil være representert. KMD følger opp arbeidet i relevante faglige og politiske fora. Oslo kommune har fått ansvaret for å koordinere partnerskapet på sirkulær økonomi. Departementet medvirket til dette, og har også tatt initiativ til å informere andre norske byer om muligheten som ligger i å engasjere seg i partnerskap.

Forsknings- og innovasjonssamarbeid om byspørsmål

KMD har, i et nært samarbeid med Norges forskningsråd, hovedansvaret for den norske oppfølgingen av Joint Programming Initiative (JPI) Urban Europe. JPI Urban Europe er et initiativ på nasjonalt nivå til forsknings- og innovasjonssamarbeid om urbane spørsmål. Samarbeidet startet opp i 2010, og i dag er om lag 14 land, inkludert Norge, medlemmer. I tillegg deltar noen land og Kommisjonen som observatører. JPI Urban Europe er ett av flere fellesprogrammer som er etablert for å svare på de store samfunnsutfordringene som Europa står overfor. De utgjør komplementære aktiviteter til EUs rammeprogram på forskning. Samarbeidet omfatter ulike aktiviteter knyttet til nettverksarbeid og samarbeid om prosjekter, både internt i Europa og også med land utenfor Europa.

Geografisk infrastruktur

Norge har gode løsninger for samarbeid om offentlig geografisk informasjon, og blir ofte trukket fram som et godt eksempel på dette området. De norske erfaringene er relevante for EUs arbeid med geografisk infrastruktur for Europa (INSPIRE-direktivet), og bygger blant annet opp om effektiv elektronisk forvaltning og miljørapportering. Norge kan bidra til erfaringsutveksling i konkrete prosjekter og programmer.

Kulturdepartementet (KUD)

Forslag til endringer i direktiv 2010/13 om audiovisuelle tjenester (AMT-direktivet)

Som en del av Kommisjonens strategi for et digitalt indre marked (DSM) la Kommisjonen frem et forslag til endringer i AMT-direktivet våren 2016. Forslaget er nå til behandling i Rådet og Europaparlamentet.

Som et ledd i forberedelsene til Kommisjonens forslag sendte Kommisjonen ut et høringsdokument i 2015. Norge medvirket i denne prosessen.

Kommisjonens forslag inneholder blant annet forslag til tiltak for å fremme produksjon av europeisk audiovisuelt innhold, og en utvidelse av direktivets virkeområde til å omfatte "videodelingsplattform-tjenester". Norge følger EUs arbeid med å endre direktivet nøye, og vil arbeide for å utarbeide et innspill til Kommisjonens forsalg.

Revisjon av EUs opphavsrett

I Kommisjonens strategi for et digitalt indre marked (DSM) ble det varslet en reform av opphavsretten på europeisk nivå.

Som en oppfølging av DSM-strategien la Kommisjonen i 2015 frem et forslag til forordning om sikring av grensekryssende portabilitet av innholdstjenester i det indre marked. I 2016 la Kommisjonen frem en "opphavsrettspakke" med ytterligere forslag til modernisering av opphavsretten. Pakken består av to direktiver og to forordninger; forslag til direktiv om opphavsrett i det digitale indre marked, forslag til forordning om nettoverføringer og videresending av radio- og TV-programmer samt forslag til direktiv og forordning om gjennomføring av Marrakech-traktaten om tilgang til verk for syns- og lesehemmede.

Norge har tidligere vært aktive på dette feltet og det foreligger også et sterkt nordisk lovsamarbeid. Norge vil følge den planlagte oppdateringen av EUs opphavsrett og tett vurdere relevante innspill.

Gjennomføring av direktiv om kollektiv rettighetsforvaltning av opphavsrett med videre (CRM-direktivet)

Direktiv 2014/26/EU om kollektiv forvaltning av opphavsrett og nærstående rettigheter og grensekryssende lisensiering av rettigheter til musikkverk for bruk på nettet i det indre marked (CRM-direktivet) ble vedtatt 26. februar 2014. Direktivet har som formål å modernisere systemet med kollektiv forvaltning av opphavsrett og nærstående rettigheter i medlemsstatene. Blant annet regulerer direktivet hvordan forvaltningsorganisasjoner skal utøve og organisere sin virksomhet. I norsk rett er slik virksomhet ikke særlig regulert. Direktivet innlemmes etter planen i EØS-avtalen i 2017. KUD tar sikte på å gjennomføre direktivets bestemmelser i norsk rett i løpet av 2017.

Deltakelse i EUs kultur- og audiovisuelle samarbeid (Kreativt Europa/ lånegarantiordning)

Norge deltar i rammeprogrammet for kultur og audiovisuell sektor, Kreativt Europa 2014-2020. Deltakelsen legger til rette for utstrakt samarbeid med europeisk kulturliv og gir norsk kultur- og mediesektor mulighet til faglig utvikling, økt publikumstilfang og styrket konkurranseevne. Regjeringen er opptatt av at norske aktører får størst mulig utbytte og benytter seg av mulighetene som finnes i programmet. Norsk kulturråd og Norsk filminstitutt er nasjonale kontaktpunkt for programmet i Norge. Innovasjon Norge har et særskilt oppdrag om å ivareta kontakten med finansinstitusjoner om en lånegarantiordning som trådte i kraft i 2016.

Kunnskapsdepartementet (KD)

Horisont 2020 og det neste rammeprogrammet for forskning og innovasjon

God norsk deltakelse i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon – Horisont 2020 – skal bidra til kvalitet i forskningen, økt verdiskaping og konkurransekraft og til at vi bedre kan håndtere samfunnsutfordringer. Det er derfor viktig at Norge aktivt påvirker og medvirker til at programmets innretning, hovedprioriteringer og utlysninger er i tråd med våre interesser. Kommisjonen vil i løpet av 2017 legge til rette for en midtveisevaluering av Horisont 2020, som også norske interessenter kan

spille inn til. Resultatene fra midtveisevalueringen vil ventelig få innflytelse på utformingen av neste rammeprogram. Kunnskapsdepartementet i samarbeid med Forskningsrådet vil bidra til at det gis norske innspill til midtveisevalueringen.

EUs neste rammeprogram for forskning og innovasjon vil starte opp i 2021 og trolig løpe ut 2027. Både Kommisjonen og flere land, inkludert Norge, har startet tenkningen rundt utformingen av det neste rammeprogrammet. Kommisjonen har invitert til en bred innspillprosess. For Norge er det viktig å starte medvirknings- og påvirkningsarbeidet før Kommisjonen legger frem sitt forslag til neste rammeprogram, trolig tidlig i 2018. Norge tar derfor sikte på å sende et første norske innspill tidlig i 2017. Det første norske innspillet vil vektlegge overordnede prioriteringer og forhold på systemnivå, mens innspill om faglige og tematiske prioriteringer vil komme senere. Kunnskapsdepartementet følger opp arbeidet i nær dialog med øvrige departementer, Forskningsrådet, Innovasjon Norge og forskingsaktørene.

Utdanningsfeltet

Kommisjonen la fram en ny kompetansepolitisk agenda (New Skills Agenda for Europe) 10. juni 2016. Formålet med agendaen er å sikre at personer tidlig utvikler en god og sammensatt kompetanse, slik at de kan oppfylle sitt potensial, og slik at man gjør det beste ut av humankapitalen, som i siste instans vil øke sysselsetting, konkurransedyktighet og vekst i Europa. Regjeringen følger utviklingen av de ti tiltakene i agendaen nøye, og trekker både lærdom fra og bidrar inn i prosessene. Enkelte av tiltakene berører eksisterende regelverk i EØS-avtalen, og der vil revideringen bli vurdert nøye og regelverket justert i tråd med utviklingen. Gode politikkutviklingstiltak tas med inn i nasjonal politikkutforming. Eksempelvis er det relevant for Regjeringens nasjonale strategi for kompetansepolitikken.

Kommisjonen ventes å legge fram forslag til revidert moderniseringsagenda for høyere utdanning våren 2017. Regjeringen har formidlet norske synspunkter inn mot Kommisjonens arbeid, og følger nøye med på videre utvikling.

I 2017 setter Kommisjonen i gang en midtveisevaluering av Erasmus+. I tillegg til at norske aktører vil få anledning til å spille inn til Kommisjonens evalueringsprosess, vil Norge utarbeide en nasjonal rapport som skal spilles inn til Kommisjonen. Regjeringen vil benytte midtveisevalueringen til å fremme norske synspunkter for utviklingen av neste programperiode fra 2021.

Landbruks- og matdepartementet (LMD)

Norge og EU har siden 2015 forhandlet om en avtale om utvidet handel med landbruksprodukter i henhold til EØS-avtalens artikkel 19. Forhandlingene videreføres i 2017.

LMD vil videre følge opp EØS-avtalens bestemmelser om gjensidig orientering om utviklingen i landbrukspolitikken, utviklingen i handel og oppfølgingen av handelsavtaler mellom EU og Norge.

Nærings- og fiskeridepartementet (NFD)

Bistå norske bedrifter og forskningsmiljøer i å nå frem i konkurransen om horisont 2020-midler

Den norske returandelen i Horisont 2020 ligger per 31. mai 2016 (siste oppdatering fra Europakommisjonens database over prosjektsøknader i rammeprogrammene) på 1,89 prosent. Den norske søknadsaktiviteten er god, og suksessraten for norske forskere ligger over snittet for EU. Forskningsrådet og Innovasjon Norge arbeider aktivt med å mobilisere ulike aktørgrupper til å søke til rammeprogrammet, blant annet gjennom målrettede seminarer og stimuleringsordninger.

EUs maritime år 2017 – strategiarbeid

Kommisjonen har annonsert at 2017 vil være et år med særskilt fokus på skipsfart. DG MOVE har nylig rapportert om gjennomføringen av skipsfartsstrategien 2009-2018. Arbeidet med digital agenda har for tiden fokus og knyttes særlig til forenkling/stimulans av nærskipsfart.

Regelverksprosesser knyttet til sikkerhet, miljø, beredskap og arbeidsmiljø til sjøs

Her arbeides det blant annet med revisjon av regelverket for passasjerskipsikkerhet samt ulike tiltak for miljøvennlig skipsfart.

Deltakelse i møte i REFIT-plattformen

Norge har foreløpig fått invitasjon til å delta i ett møte i REFIT-plattformen i mars 2017. REFIT er en del av EUs forenklingsprogram og skal gjennomgå eksisterende regelverk og vurdere hvorvidt dette er egnet til å oppnå EUs politiske målsettinger på en effektiv og proporsjonal måte. Arbeidet med å innhente norske standpunkt på eksisterende regelverk ble satt i gang i november 2016.

Erstatningsdirektivet 2014/104/EU

Direktiv 2014/104/EU omhandler erstatning for skade som følge av overtredelser av EU/EØS konkurransereglene. Direktivet anses EØS-relevant og akseptabelt for innlemmelse i EØS-avtalen, forutsatt at rettsakten får gjensidig virkning på tvers av EU- og EFTA-pilarene (såkalt cross-pillar virkning). Dette vil kreve forhandling om EØS-tilpasninger. Norske myndigheter er i dialog med Kommisjonen om dette.

Desentralisere håndhevingen av artikkel 53 og 54 i EØS-avtalen i EU-pilaren

Norges konkurransepolitiske målsetting er et felleseuropeisk konkurranseregelverk som sikrer reell konkurranse og like vilkår for norsk næringsliv. Gjennom rådsforordning 1/2003 ble håndhevingen av EUs konkurranseregler i stor grad desentralisert til nasjonale konkurransemyndigheter. Denne ordningen ble imidlertid bare gjennomført i EØS-avtalens EFTA-pilar, og ikke i EU-pilaren. Konsekvensen av dette er at nasjonale konkurransemyndigheter på tvers av EU- og EFTA-pilarene ikke kan samarbeide om etterforskningen i enkeltsaker slik som nasjonale konkurransemyndigheter i EU. Dette er til hinder for en effektiv håndheving av konkurransereglene i EØS. Nye regler og et forventet regelverksinitiativ fra Kommisjonen kan forsterke denne forskjellen. For å hindre en slik uønsket utvikling er det avgjørende at håndhevingen av EØS-avtalens konkurranseregler desentraliseres også i EU-pilaren. Norske myndigheter er i dialog med Kommisjonen om dette.

Forordning 391/2009 om klasseselskap

Forordning (EF) 391/2009 om felles regler og standarder for klasseselskap og inspeksjon av skip og direktiv 2009/15/EF (om klasseselskap), er en konsolidering av reglene i direktiv 94/57/EF som allerede er innlemmet i EØS-avtalen. Regelverket har til hensikt å forsterke kontrollsystemet med de godkjente klasseselskapene. Forordningen har reist to ulike problemstillinger som må avklares før Norge kan godkjenne inkorporering av rettsakten i EØS-avtalen. Den første gjelder spørsmål om plassering av kompetanse til ileggelse av sanksjoner overfor RO, mens det andre omhandler forholdet til IMOs regelverk og reiser spørsmål av folkerettslig karakter. Inkorporering av rettsakten i EØS-avtalen er til vurdering av NFD, i samarbeid med UD og EFTA.

Sikkerhetsregler for passasjerskip (passasjerskipspakken) – REFIT-gjennomgang

Som oppfølging av REFIT, vurdering av om regelverk fungerer etter sitt formål, fremmet Kommisjonen forslag til endringer av sikkerhetsregelverk for passasjerskip 6. juni 2016. REFIT er gjennomført av Kommisjonen med deltakelse fra EU- og EØS-stater hvor Norge har deltatt. Forslagene omfattet følgende rettsakter:

- Endring av enkelte krav i sikkerhetsstandarden for passasjerskip (dir. 2009/45)

- Endring i kravene til registrering av passasjerer (dir.98/41) hvor hovedendringen er å gå vekk fra rederibaserte system til elektronisk registrering av passasjerer gjennom Safe Sea Net (Single Window).
- Endring ved opphevelse av regimet for vertsstatskontroll av passasjerskip i fast rutefart med videreføring av kontroll under flaggstats- og havnestatsregimene. (dir. 1999/35 og dir. 2009/16)

Sjøfartsdirektoratet har deltatt aktivt på ulike måter forut for Kommisjonens forslag, og er positive til de endringene og presiseringene som ligger i Kommisjonens forslag.

EUs skipsfartsstrategi – midtveisgjennomgang

Gjennomføringen av EUs skipsfartsstrategi for perioden 2009-2018 har blitt vurdert av medlemslandene og Kommisjonen. Norske myndigheter har medvirket i prosessen, blant annet ved brev til Kommisjonen. Det ventes nå et oppsummerende dokument fra Kommisjonen som vil følges opp frem mot ulike arrangementer som inngår i EUs maritime år i 2017. Fra norsk side vektlegges internasjonalt konkurransedyktige, stabile og forutsigbare rammebetingelser herunder videreføring av retningslinjene for statsstøtte, åpen markedsadgang, høye internasjonale krav til sikkerhet, miljø og arbeidsstandarder og ulike tiltak for å stimulere maritim kompetanse og sysselsetting, forskning, utvikling og innovasjon, samt nærskipfarten.

Romfartstrategi – følge opp norske interesser i Copernicus, Galileo, EGNOS og Horisont 2020

Norge deltar i EUs romprogrammer Copernicus (jordobservasjon) og Galileo og EGNOS (satellittnavigasjon). Vi betaler medlemskontingent som utgjør rundt 200 mill. kroner per år for alle programmene. EU er en stadig viktigere aktør for europeisk romvirksomhet. Det er viktig at Norge følger med på utviklingen i EU, også når det gjelder mer overordnede, strategiske debatter som ikke omfattes av samarbeidet vi allerede deltar i gjennom Copernicus, Galileo, EGNOS og Horisont 2020.

EU arbeider med å utvikle en satsing på satellittkommunikasjon kjent som GOVSATCOM, som på sikt kan bli etablert som et nytt EU-program. Norsk deltakelse i dette kan bli aktuelt. Særlig viktig er oppfølging av de pågående forhandlingene med EU om norsk tilgang til Galileos krypterte tjeneste PRS.

Sammenkobling av bedriftsregistre over landegrensene, gjennomføringsbestemmelser

Et samarbeid om foretaksregistrering og digital overføring av foretaksopplysninger mellom registrene vil ha betydning for foretakene og for brukerne av foretaksopplysninger. Samarbeidet vil være med til å sikre god kvalitet i opplysningene, og vil ha betydning for oppdatering og ajourhold av registerinnholdet. Det praktiske arbeidet med sammenkoblingen er godt i gang. Det er planen at samarbeidet skal være operativt i løpet av sommeren 2017.

Ressursforvaltning

Norge har samarbeidet med EU om forvaltning av marine ressurser i Nordsjøen og Skagerrak i mange år, og samarbeidet er i dag relativt omfattende. Fra norsk side er det en overordnet ambisjon å sikre et bærekraftig fiske som gir grunnlag for et høyt og stabilt utbytte fra fiskebestandene. EU er nå midt i prosessen med å implementere ilandføringsplikten. Politisk sett er det ønskelig å støtte EU i denne overgangsfasen og gjøre gjennomføringen av ilandføringspåbudet så enkelt som mulig. EU og Norge har for tiden ingen fungerende forvaltningsstrategier for fellesbestandene i Nordsjøen. Årsaken er at EU på grunn av interne legale prosesser ikke har vært villig til å oppdatere eller utvikle nye strategier. EU har nå signalisert at de er rede til å drøfte denne saken. Partene vil derfor gjøre et forsøk på å finne fram til en felles tilnærming til forvaltningsplaner i løpet av 2017.

EUs såkalte regionalisering som medfører at mer av regelverksutviklingen vil foregå på regionalt nivå, er utfordrende for Norge. Det er derfor viktig at vi er med som observatør eller liknende i de regionale prosesser som angår oss. Dette vil prioriteres i 2017.

Olje- og energidepartementet (OED)

Utviklingen av energiunionen

2030-rammeverket ble vedtatt av Det europeiske råd i oktober 2014. I februar 2015 la Kommisjonen frem en melding om en strategi for energiunionen. Ifølge denne skal Kommisjonen utarbeide en årlig rapport til Rådet og Parlamentet om status for energiunionen ("State of the Energy Union"). Den første rapporten ble lagt frem i november 2015, og den andre legges fram i februar 2017. Av rapportene følger det at det i løpet av 2016 og 2017 vil finne sted en omfattende revisjon av energiregelverket i EU, med sikte på å nå 2030-målene og en implementering av energiunionen.

Blant de rettslige initiativer som Kommisjonen har presentert under energiunionen er forslag til revidert kvotedirektiv, energimerkeforordning, gassforsyningssikkerhetsforordning, revidert beslutning om mellomstatlige energiavtaler, innsatsfordelingsforordning og forordning om klimavirkninger av utslipp og opptak i skog og andre landarealer. 2016 har blitt regnet som "the year of delivery" under energiunionen. I desember 2016 la Kommisjonen frem en omfattende samling av politiske og rettslige initiativ, omtalt som "Clean Energy for all Europeans". Pakken inneholder Kommisjonens forslag til revisjon av energieffektiviseringsdirektivet og bygningsenergidirektivet, nytt fornybardirektiv, revisjon av markedsregelverket og tredje energimarkedspakke, ny forordning om risikoforebyggende tiltak i elektrisitetssektoren og en helt ny rettslig mekanisme i form av en forordning som etablerer et styringssystem for energiunionen.

Et nytt rettslig initiativ til et styringssystem for energiunionen er sentralt i denne forbindelse. Styringssystemet skal sikre oppnåelse av 2030-målene og de øvrige tiltakene i meldingen om energiunionen. Styringssystemet vil bestå av krav om utarbeidelse av nasjonale klima- og energiplaner, og det vil utarbeides en mal for hvordan dette gjøres. Planene vil ha et holistisk perspektiv, og omfatte alle fem dimensjonene av energiunionen. Det vil nedfelles krav om rapportering fra medlemslandene annethvert år, og rapporteringen skal baseres på nøkkelindikatorer for EU. Det vil legges opp til regionalt samarbeid ved utarbeidelsen av planene.

EUs politikk på energiområdet har som mål å sikre en bærekraftig, konkurransedyktig og sikker energiforsyning. EU har etter hvert fått en omfattende politikk på dette området, og antallet initiativer er økende. EUs energipolitikk har utviklet seg sterkt etter at EØS-avtalen trådte i kraft. Før Lisboatraktaten har energirettsakter enten vært hjemlet i reglene for det indre marked eller for miljø. I Lisboatraktaten fikk EU for første gang en egen bestemmelse om energi i selve traktaten (artikkel 194 TEUV). EUs myndigheter fikk da utvidet sin kompetanse til å utforme en felles energipolitikk for EU. Lovgivningskompetansen ble også betydelig utvidet på områdene energieffektivisering, infrastruktur, fornybar energi og forsyningssikkerhet. En solidaritetsforpliktelse mellom EUs medlemsland ble også etablert i denne bestemmelsen. De siste årene har EU utviklet en mer omfattende klima- og energipolitikk. Det er vedtatt målsetninger for utslippskutt, fornybar energi og energieffektivisering frem mot 2020, og senere mot 2030. De politiske målene og regelverksinitiativene har siden høsten 2014 blitt samlet under overskriften EUs energiunion.

Energi er blant de saksområder hvor EU har delt myndighet med medlemslandene. Delt kompetanse innebærer at EUs medlemsland kun kan utøve sin kompetanse på energiområdet i den utstrekning EU ikke har gjort det. Medlemsstatene har imidlertid full suverenitet over betingelser for utnyttelse av energiressursene, valg mellom ulike energikilder og sammensetning av energiforsyningen. Energipolitikken i EU omfatter følgelig et bredere spekter av områder, som også går dypere i sin overnasjonale og forpliktende karakter, enn EFTA-landenes forpliktelser på energiområdet etter EØS-avtalen. Det er viktig med bevissthet rundt ulikhetene mellom EØS-avtalen og EUs traktatgrunnlag på energiområdet.

Norge følger utviklingen av arbeidet under 2030-rammeverket og utformingen av energiunionen tett. Norsk holdning har blitt kommunisert og delt med EU. Dette vil vi fortsette med. Norges særlige rolle som energieksportør, og med stor andel fornybar energi, vil være et viktig bakgrunnsteppe for norsk holdning. EØS-avtalens egenart vil også tas i betraktning.

Tredje energimarkedspakke

Den tredje energimarkedspakken omfatter fem rettsakter; endringer i elektrisitets- og gassdirektivene fra 2003 (2009/72/EF og 2009/73/EF), forordning 713/2009/EF om et byrå for samarbeid mellom regulatorer (ACER), endringer i forordning om grensekryssende elektrisitet (714/2009/EF), samt endringer i gasstransmisjonsforordningen (715/2009/EF).

Norge støtter arbeidet med å utvikle fungerende energimarkeder i EU/EØS-området. For regjeringen er innlemmelse av energimarkedspakken i EØS-avtalen et viktig spørsmål. Fra norsk side er særlig tilknytningen til det nye byrået for samarbeid mellom europeiske energiregulatorer (ACER) av stor viktighet. Innlemmelse i EØS-avtalen i 2017 må sikre at Norge kan delta i ACERs styre og arbeidsgrupper. Det er lagt opp til en EØS-løsning som ivaretar EØS-avtalens egenart.

Arbeidet med regler for el- og gassnettet (nettkoder)

Kommisjonens arbeid med nettkoder ble startet opp for fullt i 2013. Nettverkskoder og bindende retningslinjer er hjemlet i tredje energimarkedspakke. De gis som detaljerte forordninger med krav til kraftsystemet og el-/gassmarkedet. På elmarkedssiden utvikles det blant annet forordninger om tilknytning til nettet, design av markedet og drift av kraftsystemet. Fem av forordningene, Capacity Allocation and Congestion Management (CACM), Forward Capacity Allocation (FCA), Requirements for Generators (RfG), Demand Connection Code (DCC) og High Voltage Direct Current Connections (HVDC) har trådt i kraft i EU i løpet av 2015 og 2016. Ytterligere to er vedtatt i komitologi og ventes å tre i kraft i løpet av første halvår 2017. Dette er retningslinjen System Operation Guideline (SOGL) og nettkoden Emergency and restoration (ER). Retningslinjen Electricity Balancing (EB) ventes å bli vedtatt i komitologi første halvår 2017.

Regjeringen vurderer regelverket for innlemmelse i EØS-avtalen. Det er viktig at norske aktører gjennom ACER, ENTSO-E og i komiteen for grensekryssende el-handel fortsatt er aktive i tidligfasen med hensyn til utforming av kodene. Det jobbes for at nettkodene kan implementeres mest mulig samtidig med tredje pakke.

Energiinfrastrukturforordningen

Infrastrukturforordningen (347/2013/EU) etablerer et system for utvelgelse og gjennomføring av energiinfrastruktur av felles europeisk interesse, såkalte Projects of Common Interest (PCI). Forordningen setter også krav til konsesjonsbehandlingen av slike prosjekter i medlemsstatene. Forordningen omfatter i all hovedsak grensekryssende infrastruktur for elektrisitet, gass, olje og karbondioksid som er viktig av hensyn til det indre marked, tilrettelegging for EUs energi- og klimapolitikk og/eller forsyningssikkerhet. Forordningen erstatter TEN-E retningslinjene (TransEuropean Energy Networks 1364/2006/EU), som ikke er inkludert i EØS-avtalen. Forordningen innebærer også endringer i de tre forordningene under den tredje energimarkedspakken. Regjeringen vurderer EØS-relevans og konsekvensene av eventuell EØS-innlemmelse av den nye forordningen.

Det videre arbeidet med energieffektiviseringsdirektivene

Energieffektivisering utgjør en viktig del av EUs energidagsorden. De senere år er det kommet flere direktiver som omhandler energieffektivisering. De mest sentrale er økodesigndirektiv II (2009/125/EF), energimerkedirektiv II (2010/30/EU), bygningsenergidirektiv II (2010/31/EU) og energieffektiviseringsdirektivet (2012/27/EU). Økodesigndirektivet og energimerkedirektivet er begge

EØS-relevante og allerede innlemmet i EØS-avtalen. Energimerkedirektivet vil bli erstattet av forslag til ny energimerkeforordning, som ble lagt frem sommeren 2015.

Fra norsk side har bygningsenergi- og energieffektiviseringsdirektivet blitt vurdert grundig med hensyn til EØS-relevans og eventuell innlemmelse i EØS-avtalen. Norsk standpunkt er at bygningsenergidirektivet og energieffektiviseringsdirektivet er i grenseområdet for hva som må innlemmes i EØS-avtalen. Det jobbes for å innlemme begge direktivene med tilpasninger. Det er lagt opp til revisjon av bygningsenergi- og energieffektiviseringsdirektivet i 2016-2017.

Samferdselsdepartementet (SD)

EUs luftfartspakke – EASA-forslaget

Kommisjonen la i desember 2015 frem sin nye luftfartsstrategi, en såkalt luftfartspakke. Det viktigste for Norge er forslaget til revidert EASA-forordning. Forslaget utvider kompetansen til EUs luftfartsbyrå EASA, bla. når det gjelder droner. Forslaget har vært til behandling i Europaparlamentet og i Rådet i 2016 og Transportrådet kom til en foreløpig enighet 1. desember. Forslaget er et av det maltesiske formannskapets hovedprioriteringer på transportområdet våren 2017 og det blir trilogforhandlinger i løpet av våren. EU har som mål å ferdigbehandle forslaget innen utløpet av 2017.

Det ble utarbeidet en EØS/EFTA-kommentar til EASA-forslaget i juni 2016. Rådet har på flere punkter foreslått endringer som er i tråd med kommentaren, og fra norsk side er vi fornøyd med dette. Norge har også hatt møter med Kommisjonen og aktuelle medlemsland om SAS-samarbeidet, og i Rådes forslag ligger det nå inne en bestemmelse som muliggjør videreføring av dette.

I 2017 vil departementet følge nøye med på den videre behandlingen av forslaget og det vil være naturlig å videreføre – og evt. utdype – tidligere kontakter med naboland og andre land som vi antar å ha felles interesser med. Først og fremst øvrige nordiske og baltiske land. Dette gjelder både policydelen av pakken og de konkrete regelverksforslagene.

Nytt regelverk for elektronisk kommunikasjon

Kommisjonen la 14. september 2016 frem forslag til et revidert felleseuropeisk rammeverk for elektronisk kommunikasjon. Fire av de fem opprinnelige direktivene i ekompakken fra 2002, sist gang revidert i 2009, revideres og erstattes av ett nytt direktiv. I tillegg foreslår kommisjonen en ny BEREC-forordning. Forslaget innebærer en modernisering av dagens regelverk og skal stimulere konkurransen som driver for investeringer, styrke det indre marked og styrke forbrukerrettigheter. Forslagene inngår i den såkalte connectivity package, som omfatter flere regulatoriske tiltak som sammen skal bidra til å fremme høyhastighetsbredbånd til alle i hele det digitale indre marked.

Et revidert rammeverk for elektronisk kommunikasjon vil trolig først tre i kraft i medlemslandene en gang i 2019. Ettersom det europeiske rammeverket danner grunnlaget for vår nasjonale regulering på ekomområdet, vil det reviderte rammeverk medføre behov for å revidere ekomloven med tilhørende forskrifter.

Samferdselsdepartementet arrangerte sammen med Nasjonal kommunikasjonsmyndighet (Nkom) høsten 2016 et aktørmøte om det reviderte rammeverket. I begynnelsen av februar har vi invitert til et nordisk møte med våre kollegaer i våre søster-departement for å diskutere Kommisjonens forslag med sikte på å identifisere tema hvor vi deler synspunkter og hvor vi eventuelt kan fronte EU-siden med felles standpunkt.

Når det gjelder den lenge uavklarte situasjonen rundt Norge og EØS/EFTA-landenes deltakelse i BEREC, er forslaget på dette punkt endret i overensstemmelse med det forslaget EØS/EFTA-landene har

fremmet overfor kommisjonen ved flere anledninger. Det synes dermed som om den nye BEREC-forordningen vil legge til rette for å fremforhandle en tilfredsstillende deltakelse for EØS/EFTA-landene i BEREC dersom forordningen blir vedtatt med den foreslåtte ordlyden.

Vegtransport – sosiale forhold/kabotasje

Dette er et tema som har stor politisk interesse i transportnæringen. Kommisjonen har signalisert at det vil komme regelverksinitiativ i løpet av 2017. Det er viktig fra norsk side å følge med på det som skjer i EU og komme med konstruktive innspill. Samferdselsministeren har høsten 2016 sendt felles innspill til Kommisjonen angående godstransportkabotasje sammen med transportministrene fra Belgia, Danmark, Frankrike, Italia, Luxembourg, Tyskland og Østerrike.

Vegtransport – revisjon av eurovignettdirektivet (vegprising) og det europeiske bompengeregelverket (EETS)

Forslag til revisjon av eurovignettdirektivet og det europeiske bompengeregelverket (EETS) vil legges frem som en del av Kommisjonens kommende veginitiativ. Arbeidet er forsinket, men forslaget for Eurovignett vil etter de signaler vi har fått legges frem i mars/april 2017 mens det for EETS vil bli noe senere. Eurovignett er en vanskelig sak for Norge. Både fordi det er utfordrende å forene de to systemene for vegprising i henholdsvis EU og Norge, og fordi vi på norsk side har teknologiske utfordringer. SD har hatt møter med embetsverket i Kommisjonen (DG MOVE) og presentert foreløpige norske syn. Når det gjelder EETS er problemstillingene av mer teknisk karakter. SD har sendt norske høringsinnspill til høringene Kommisjonen gjennomførte høsten 2016 der også norske posisjoner ble vedlagt. Departementet vil følge sakene tett i 2017.

Kommisjonens nye strategi for C-ITS/connected cars

Kommisjonen la 30. november 2016 frem sin nye European Strategy on Cooperative Intelligent Transport Systems (C-ITS), eller Samvirkende ITS som vi kan kalle det på norsk. Strategien har som mål å legge til rette for bred kommersiell utrulling av C-ITS fra og med 2019. Samvirkende intelligente transportsystemer antas å kunne forbedre trafikksikkerhet, trafikkeffektivitet og kjørekomfort, ved å hjelpe føreren med å treffe de rette beslutningene og tilpasse seg trafikksituasjonen. Trafikksikkerhet framheves spesielt, på bakgrunn av kunnskapen om at menneskelig svikt er den største årsaken til ulykker.

Strategien følger også opp EUs transportministres anbefalinger i Amsterdam-erklæringen som ble vedtatt under det nederlandske EU-formannskapet våren 2016. Det er opprettet en ny høynivågruppe som skal ha sitt første møte 15. februar 2017, kombinert med et påfølgende EU-transportministermøte om saken. Norge deltar her. Vi følger også opp fra norsk side gjennom deltakelse i ITS-komiteen og flere arbeidsgrupper i regi av Kommisjonen.

Strategien er også en del av Kommisjonens arbeid for tilrettelegging for markedsintroduksjon av selvkjørende kjøretøy. Nasjonalt vil SD i 2017 arbeide videre med å få på plass en forsøkslov som åpner for utprøving av selvkjørende kjøretøy. I forbindelse med dette arbeidet vil man se hen til utviklingen internasjonalt og i EU.

Utenriksdepartementet (UD)

EUs globale utenriks- og sikkerhetspolitiske strategi

Sentrale EU-land tok i 2016 flere initiativ for å øke tempoet i EUs sikkerhets- og forsvarspolitiske samarbeid. Dette er også et sentralt tema i oppfølgingen av EUs globale strategi. Regjeringen vil følge den videre diskusjon og prosess på dette området tett.

Restriktive tiltak og felles erklæringer

Ut fra norske utenrikspolitiske interesser og hensyn vil man fra norsk side vurdere tilslutning til felles erklæringer og eventuelle restriktive tiltak løpende. De ulike tiltaksregimene som Norge har sluttet opp om vil følges tett.

CSDP-operasjoner

Vi vil aktivt følge opp operasjonene som Norge bidrar med personell til, samt vurdere ytterligere deltakelse i operasjoner.

Midtøsten og Nord-Afrika

Dialogen med EU om fredsprosessen i Midtøsten, giverlandssamarbeidet AHLC, Syria, Libya og migrasjonsspørsmål vil videreføres. I samarbeid med EEAS vil det årlige AHLC-møtet arrangeres i Brussel på vårparten.

Vi samarbeider med EU både i forhold til Valletta-samarbeidet, gjennom norske bidrag til EUs flergiverfond (EU Trust Fund for stabilty and addressing root causes of irregular migration and displaced persons in Africa) og Regional Development and Protection Programme (RDPP) for Syrias naboland. RDPP er et treårig initiativ for å bistå Libanon, Jordan og Irak med å håndtere de store syriske flyktningevolumene i disse landene.

Menneskerettigheter, demokrati og rettsstatsprinsipper i Europa

Regjeringen opprettholder et sterkt engasjement for rettsstat og demokrati i Europa, og vil fortsatt benytte EØS-midlene aktivt til å redusere sosiale og økonomiske forskjeller, og til å støtte opp under grunnleggende europeiske verdier som demokratibygging, menneskerettigheter, ikke-diskriminering og likestilling mellom kjønnene. Den virkelige testen for et fremgangsrikt demokrati er evnen til å beskytte og respektere minoriteter. Støtte til utsatte grupper, særlig romfolket, skal være en prioritert oppgave. Ti prosent av midlene vil bli øremerket frivillige organisasjoner som arbeider for å fremme demokrati, menneskerettigheter og en aktiv samfunnsdebatt.

Gjennom et europeisk demokratifond (European Endowment for Democracy, EED) samarbeider Regjeringen med EU om å støtte aktører og organisasjoner som arbeider for å fremme demokratisk utvikling i EUs østlige og sørlige naboskap.

FNs globale 2030-agenda

Samarbeidet med EU-land om å følge opp 2030-agendaen nasjonalt og internasjonalt vil bli videreført. Målet er å sikre en mest mulig helhetlig oppfølging. Resultatene fra 2016 bekrefter gjensidig vilje til å styrke dette samarbeidet.

Arktis og nordområdene

Det legges i løpet av 2017 opp til å videreføre dialogen med relevante EU-institusjoner om aktuelle Arktis-spørsmål i lys av EUs melding om en helhetlig arktispolitikk fra april 2016 og oppfølgingen av denne.

Regjeringens arbeidsprogram for samarbeidet med EU 2017 og dette vedlegget med oversikt over sentrale EU- og EØS-saker saker i forvaltningen per januar 2017 er tilgjengelig på

www.regjeringen.no/europapolitikk

Utgitt av: Utenriksdepartementet
ISBN: 13 978-82-8321-005-7
Publikasjonskode: E-966 B
Design: 07 Media
Trykk: MFA, 02/2017